

HIIUMAA TEATAJA

Sündisid uued vallakodanikud

LILLI HÄRMSON
GUSTAV MÄNNIKSAAR
LUKAS KOROL
MATEO EDUARD
VOLMERSON
LISANNA KÖSTER
Õnnitleme vanemaid!

Hiiumaa valla väljanne. Tasuta.

September 2019, nr 21

Haridustöötajad kogunesid õppeaasta alguse tähistamiseks

Hiiumaa aasta tugispetsialist ja ühtlasi Hiiumaa aasta õpetaja logopeed Krista Leisberg ja vallavanem Reili Rand. Fotod 2x: Liina Siniveer

Esmaspäeval, 26. augustil kogunes Kärklas Ran-napaargus 140 Hiiumaa haridustöötajat, et kooli-aasta üheskoos pidulikult vastu võtta, tutvuda uute kolleegidega ja tunnustada aasta parimaid.

Kärkla põhikooli kollektiivis on mitu uut töötajat: vene keele õpetaja Svetlana Orav, töö- ja tehnoloogiaõpetuse õpetaja Andres Laanejõe, ettevõtluse õpetaja Inga Jürimäe, tantsuõpetaja Maigi Taelma, sotsiaalpedagoog Einar Ilves, loovterapeut

Agnes Alvela ja eripedagoog Marin Laane. Matemaatika õpetajana alustas Kärkla põhikoolis Anni Kingsepp. Palade lasteaias alustas direktor Agne Ruben, Kõrgessaare Vigri lasteaias direktor Sirje Garamaga, Rudolf Tobiase nimelises Kärkla muusikakoolis õpetajad Svea Pilvik ja Reinis Kampe, Käina koolis ja lasteaias logopeed Tiina Põrk, Emmaste põhikoolis haridustehnoloog Aet Sõmer ja klassiõpetaja Kaira Västriku. Kaira on ka esimene programmi Noored Kooli saadik Hiiumaal ja üldse esimene hiidlane programmis.

Tere tulemast kõigile uutele ha-

Ühele pildile kogunesid nii alustavad töötajad kui tunnustuse pälvinud.

ridustöötajatele!

Konkursi Eestimaa õpi ja tänab komisjon valis tunnustussündmuseks Hiiumaa parimad seitsmes kategoorias.

- Hiiumaa aasta tugispetsialist ja ühtlasi Hiiumaa aasta õpetaja Krista Leisberg töötab logopeedina Emmaste lasteaias ja põhikoolis ning Hiiumaa sotsiaalkeskuse erivajadustega laste kompetentsikeskuses.

Haridus- ja teadusministeerium valis Krista Leisbergi ka aasta tugispetsialisti nominendiks.

- Hiiumaa aasta gümnaasiumiõpetaja Milvi Tikka töötab inglise keele õpetajana Hiiumaa gümnaasiumis.
- Hiiumaa aasta põhikooli aineõpetaja Urve Pärnamaa töötab õppealajuhataja ja matemaatikaõpetajana Käina koolis.
- Hiiumaa aasta klassiõpetaja

Anu Maasel töötab algklasside õpetajana Käina koolis.

- Hiiumaa aasta lasteaiasõpetaja Vilja-Ruth Pauk töötab lasteaiasõpetajana Käina lasteaias Tirtspõnni.
- Hiiumaa aasta koolijuht Ivo Eesmaa juhib Hiiumaa gümnaasiumi ja Hiiumaa ametikooli.

Palju õnne tublidele haridustöötajatele ja rõõmsat õppeaasta algust kõigile!

Hiiumaa koolieelikud valmistusid kooliks kahepäevases laagris

Hiiumaa vald korraldas eelmisel nädalal esimesse klassi minevatele lastele laagri, kus osales kõikidest osavaldadest kokku üle 40 koolieeliku.

Esimesel päeval toimus Kärklas erinevate töötubadega hariv liiklusohutuspäev, mis korraldati koostöös politsei- ja piirivalveametiga. Koolieelikuid oli tervitama tulnud ka vallavanem Reili Rand. Laagripäeva eesmärk oli süstida peagi kooli alustavatesse lastesse julgust ja kindlustunnet ning õpetada neile turvalist liiklemist. Päeva jooksul tutvusid koolieelikud klassiõpetajate ja uute kaaslastega, õppisid män-

guliste tegevuste käigus meeskonnatööd ning harjutasid uutes olukordades toimetulemist. Päev lõppes liiklusteemalise teatrietendusega.

Teisel päeval õppisid Emmaste, Pühalepa, Kõrgessaare ja Kärkla koolieelikud Tõrvaninal väikesel matkal, kuidas käituda metsas ära eksides. Samuti sisaldas päev aktiivseid mängu- ja käelisi tegevusi ning lapsed valmistasid ette tsirkuseetenduse, mida pärastlõunal oma emadele-isadele ja saatjatele ette mängisid. Päev lõppes piknikuga.

Laagris osales õpetajaid Hiiumaa kõikidest põhikoolidest ja laste-

aedadest, et koolieelikuid eesootav suur elumuutus võimalikult sujuvalt ning rõõmsalt kulgeks. Lisaks oli korraldustiimis Hiiumaa noorsootöö keskuse, päästeameti, politsei- ja piirivalveameti, keskkonnaameti, RMK, maanteeameti ja autokooli töötajad ning vabatahtlikud Hiiumaa Lastekaitse Ühingust. Laagrit koordineerisid valla lastekaitse spetsialistid Carol Kirss ja Mari-Liis Leivald.

Käina lapsed osalesid koolieelikute laagris ka 9.–10. augustil. Kahe päeva jooksul tutvusid lapsed droonide ja mootorrattastega, orienteerusid, tantsisid ning meisterdasid, õppisid esmaabi ja kaaslaste eest hoolitsemist.

Hiiumaa saadikud saavad saadiku särgi

Hiiumaa arenduskeskus tunnustab tublisid Hiiumaaga seotud ja saare turundamisse panustanud inimesi erilise Hiiumaa särgiga, mille on Hiiumaa jaoks disaininud väärtustava taaskasutuse eestvedaja disainer Reet Aus.

Hiiumaa nn saadikute tunnustamise idee käis mullu Hiiumaa arenguseminaril välja Ott Pärna. Talle on reserveeritud ka esimene Hiiumaa saadiku särk.

Järjekorras teise Hiiumaa saadiku särgi sai 20. augustil Evelin Ilves, kes oma Nasva külas asuva suvekohvikuga on toonud Hiiumaale palju tuntust ja toredaid külalisi.

Hiiumaa saadiku särke on kokku 100 ja nendega tunnustab arenduskeskus Hiiumaa turundamisse panustanud inimesi, kes Hiiumaad oma radadel alati heade sõnaga meeles peavad ja tutvustavad.

Foto: Liina Siniveer

Kärdla ja Vigri lasteaed jätkavad eraldi

Kärdla lasteaed ja Kõrgessaares asuv lasteaed Vigri alustavad 1. septembrist taas eraldi asutustena. Kärdla lasteaeda juhib Tiina Hinno, Vigri lasteaeda Sirje Garamaga.

Hiiu vallavolikogu otsustas 2015. aasta alguses korraldada ümber Hiiu vallavalitsuse hallatavad koolieelsed lasteasutused ja liitis Kärdla lasteaiale juurde Kõrgessaare lasteaia Vigri. Asutus nimetati ümber Hiiu Valla Lasteaiaiks. Lasteaasutuse registrikoodiks jäi Kärdla lasteaia registrikood. Liitmise tulemusena lõpetati lasteaed Vigri tegevus.

Mullu detsembris saatsid Hiiumaa vallavalitsusele ja Kõrgessaare osavallale pöördumise lasteaedade lahu viimiseks Hiiu Valla Lasteaia Vigri maja personal ja need hoolekogu liikmed, kes esindasid hoolekogus Vigri maja lapsevanemaid ja personali.

Teemat arutasid Hiiu Valla Lasteaia hoolekogu, vallavalitsus ning volikogu haridus-, spordi- ja noorsootöö komisjon. Märtsis võttis vallavolikogu vastu otsuse Hiiu Valla Lasteaia ümberkorraldamise kohta. Protsess tuli käima lükata juba kevadel, sest vallavalitsusel tuleb esitada koolitusloa taotlus haridus- ja teadusministeeriumile viis kuud enne õppe- ja kasvatustegevuse algust.

Et Vigri lasteaed saaks alustada 1. septembril 2019 õppe- ja kasvatustegevust, tuli lasteaasutusele taotleda uus koolitusluba samadel alustel kui uue lasteaasutuse asutamisel, esitades lisaks taotlusele lasteaia põhimääruse, õppekava, õpetajate tasemeharidust tõendavate dokumentide koopiad, andmed ruumide ja maa-ala kohta, terviseameti ja päästeameti hinnangu. Samuti tuli kuulutada välja konkurss uue lasteaasutuse juhi leidmiseks. Kärdla lasteaia puhul piisas Hiiu Valla Lasteaia põhimääruse muutmisest.

Vallavalitsuse istungitelt

Kinnitati Kärdla lasteaia koosseis alates 1. septembrist 2019: direktor 1,0; õppealajuhataja 1,0; majandusjuhataja 0,8; logopeed 1,0; õpetaja 12,0; muusikaõpetaja 1,0; liikumisõpetaja 1,0; eripedagoog 1,0; õpetaja abi 6,0; kokk 2,0; perenaine 0,75; majahoidja 0,8; abitooline 0,5 ja koristaja 0,5.

Kinnitati lasteaed Vigri koosseis alates 1. septembrist 2019: direktor 1,0; logopeed 0,25; õpetaja 4,0; muusikaõpetaja 0,375; õpetaja abi 2,0; kokk 1,0; perenaine 0,8 ja majahoidja 0,5.

Kinnitati Käina lasteaed Tirtspõnni töötajate koosseis: direktor 1,0; õpetaja 10,0; muusika ja liikumisõpetaja 1,0; logopeed 0,5; eripedagoog 1,0; õpetaja abi 5,0; perenaine 1,0 ning pesupesija ja koristaja 1,0.

Kinnitati Hiiumaa Noorsootöö Keskuse nõukogu koosseis: vallavolikogu esindaja Liisi Mäeumbaed, vallavalitsuse haridus- ja kultuuriosakonna esindaja Karin Kokla, sotsiaalosakonna esindaja Mari-Liis Leivald, Kärdla osavallakogu noorte esindaja Robin Valtting, Kõrgessaare osavallakogu noorte esindaja Robin Niidas ja Hiiumaa noortevolikogu esindaja Getlin Juhe.

Tunnistati Kärdla tänavavalgustuse taristu projekteerimis- ja ehitustööde riigihankes edukaks pakkumuseks AS Elektrittsentrumb esitatud ja majanduslikult soodsaim pakkumus maksumusega 277 950 eurot (ilma käibemaksuta).

Tunnistati riigihanke „Korraldatud jäätmeveo teenuse kontsessiooni andmine Hiiumaa valla territooriumil” edukaks pakkumuseks AS Eesti Keskkonnateenused esitatud ja majanduslikult soodsaim pakkumus.

Vallavolikogu istungilt

Hiiumaa vallavolikogu istung toimus neljapäeval, 22. augustil kell 15–18.10 Kärdlas vallamajas.

Õpilaste transpordi korraldamine ja sõidukulu hüvitamise kord Hiiumaa vallas

Transpordispetsialist Piret Sedrik tutvustas eelnõud, millega reguleeritakse Hiiumaa valla üldhariduskooli päevases õppevormis põhiharidust omandava õpilase transpordi korraldamist ja sõidukulu hüvitamist sõiduks kooli ja tagasi. Sõidutoetust makstakse juhul, kui sõit ei kattu õpilasliini või ühistranspordi marsruudiga. Kord hakkab kehtima 1. septembrist 2019 ja taotluse saab esitada sõitudele järgneva kuu kümneks kuupäevaks. Volikogu võttis määruse vastu.

Hiiumaa valla mittetulundusliku tegevuse toetamise kord

Kultuurispetsialist Anu Tammearu tutvustas suuremaid muudatusi Hiiumaa valla mittetulundusliku tegevuse toetamise korras, mis võeti vastu eelmisel aastal ja mida nüüd plaanitakse muuta. Tammearu selgitas, et terve dokumendi lõikes on parandatud ja täpsustatud sõnastusi, mis puudutavad tegevustoetuste ja projektitoetuste vooru. Projektitoetuste vooru tingimustest jäeti välja toetuse alammäär. Teine suurem plaanitav muudatus on, et projektitoetuste voort toimum nii kevadel ja sügisel, et taotlejad saaks tegevusi paremini planeerida. Aruandlusperioodi plaanitakse muuta lühemaks, et taotleja saaks ka teisest voorust toetust küsida. Eelnõu saadeti teisele lugemisele.

Erahuvikoolis ja -spordiklubis laste ja noorte huvitegevuse toetamise kord

Kultuurispetsialist Anu Tammearu tutvustas eelnõud, millega kehtestatakse ühtsed põhimõtted erahuvikoolides ja eraspordiklubides laste ja noorte õppimise ja muus huvitegevuses osalemise toetamiseks valla eelarvest. Määruse eesmärk on tagada noortele võrdsed võimalused ning parandada huvihariduse ja huvitegevuse kättesaadavust. Esmajärjekorras saavad eraõiguslikud spordiklubid ja erahuvikoolid toetust kasutada treenerite ja juhendajate töötasuks ning treeningpaiga või õpperuumi majandamiskulu katteks ja õppevahendi soetamiskulu osaliseks katmiseks ning muu õppetegevusega seotud kulu katteks. Eelnõu saadeti teisele lugemisele.

Hiiumaa valla haridusregistri põhimäärus

Määrusega asutatakse kohaliku omavalitsuse andmekoguna valla haridusregister, mille üks eesmärk on hallata valla huviharidusasutuste pakutavate teenuste kohta käivat informatsiooni. Registril on võimalused teenu-sepakkujale, lapsevanemale ja

omavalitsusele. Lapsevanem saab tulevikus registri kaudu näha kompaktselt infot kogu valla huvitegevuse võimaluste kohta, saada e-päeviku vormis infot oma lapse huvitegevuse ja hariduse tunnitegevuste kohta, registreerida laps huviringi või tasemegruppi ja esitada erinevaid taotlusi. Tammearu lisas, et plaanis on liita huvihariduse moodulile ka teisi mooduleid. Põhimäärus võeti vastu.

Ühiste kavatsuste kokkulepe Hiiumaa Haiglaga

Vallavanem Reili Rand tutvustas kokkulepet, millega kinnitavad vald ja haigla, et asuvad ühiselt tegutsema kopteriplatsi rajamiseks ja lepidav kokku rahastamise, mis on suurusjärgus 150 000 eurot vallale ja 60 000 haiglale. Kui kopteriplatsi ehitusprojekt on käes, saab läbi viia platsi ehitushanke ja selgub ehitushind. Ühtlasi lepitakse samas kokku, et pooled asuvad ühiselt tegutsema haigla kaugküttele üleminekuga seotud tegevuste ja nende rahastamise jaotuses. Haigla plaanib majandusliku efektiivsuse ning keskkonna säästmise seisukohalt küttesüsteemi üle viia kaugküttele. Otsus võeti vastu.

Rahu tn 2 ja sellega kirdest külgneva maa-ala detailplaneeringu osaline kehtetuks tunnistamine

Arenguosakonna juhataja Monika Pihlak tutvustas eelnõud, millega tunnustati osaliselt kehtetuks Kärdla linna Rahu tn 2 ja sellega kirdest külgneva maa-ala detailplaneering Rahu tn 2b kinnistu osas ja ülejäänud osas jäeti detailplaneering kehtima. Otsus võeti vastu.

Põllu tänava äärse jätkuvalt riigi omandis oleva maa-ala detailplaneeringu kehtestamine

Arhitekt Kaire Nõmm tutvustas eelnõud, mille eesmärk on seada ruumilised tingimused spordikeskuse valmimiseks ning millega moodustatakse kolm krunti: 11 240m² puhke- ja spordirajatise maa, 14 325m² kultuuri- ja spordiasutuse maa ja 1788 m² tee ja tänava maa-ala. Planeeringu menetluse käigus selgus uusi asjaolusid, mis oleks seadnud kahtluse alla spordikeskuse vahetus läheduses asuval kopteriplatsile sertifitseeringu saamise tulevikus ning kopteriplatsi senises mahus kasutamise jätkumise. Arutelude tulemusena jõuti seisukohale, et haiglat teenindav kopteriplats rajatakse uuele asukohale haigla kinnistul. Arhitekt lisas, et ainult sellisel juhul, kui ehitused käivad paralleelselt, ei jää haigla ilma küttest ja ka kopterilennud saavad jätkuda. Otsus võeti vastu.

Õppehoone kinnisasja ostueesõigusest loobumine

Pühalepa osavallavanem Liili Eller tutvustas eelnõud, millega oli ettepanek mitte kasutada kohaliku omavalitsuse ostuees-

õigust Suuremõisa küla Õppehoone kinnistul. Õppehoonele on leitud ostja, kellel on soov kinnistu omandada, kuid kohalikul omavalitsusel on ostueesõigus tema territooriumil asuva ehitise võõrandamisel eraõiguslike isikute poolt, kui seda ehitist on osaliselt või tervikuna enne võõrandamist vähemalt aasta jooksul kasutatud haridusasutuseks. Vallavalitsus valmistas ette eelnõu ostueesõigusest loobumiseks, sest vald ei vaja hoonet avalikul otstarbel ega kohaliku võimu teostamiseks ning vallal ei ole ka selget nägemust kinnistu tulevikul kasutuse osas. Kinnistu ostja on eraettevõtja, kes plaanib sinna tootmisettevõtet ja luua saarele töökohti. Volikogu võttis otsuse vastu.

Sõeru ja Liiva detailplaneeringu kehtestamine

Pühalepa osavallavanem Liili Eller tutvustas eelnõud kehtestada Kukka külas asuva Sõeru ja Liiva kinnistu detailplaneering. Otsus võeti vastu ühehäälselt.

Tooma detailplaneeringu kehtestamine

Pühalepa osavallavanem Liili Eller tutvustas eelnõud kehtestada Sääre külas asuva Tooma katastriüksuse detailplaneering. Otsus võeti vastu ühehäälselt.

Hiiumaa valla 2019. aasta lisaeelarve

Vallavanem Reili Rand tutvustas eelnõud kehtestada Hiiumaa valla 2019. aasta lisaeelarve. Lisaeelarvega suurenevad põhitegevuse tulud kokku 551 419 eurot. Tulud kaupade ja teenuste müügist suurenevad kokku 43 933 eurot. Saadavad toetused tegevuskuludeks suurenevad summas 247 486 eurot. Tulumaksu laekumist suurendatakse 250 000 euro võrra. Võrreldes 2019. aasta esialgse eelarvega on suurenemine ligikaudu 3%. Tulumaksu kasv võrreldes 2018. aasta tegeliku laekumisega on 8%. Maamaksu laekumist suurendatakse 10 000 euro võrra. Eelnõu saadeti teisele lugemisele.

Esita äpi kaudu uue jäätmekäitlussüsteemi kohta küsimusi!

Et kõik uue jäätmesüsteemi kohta käivad küsimused saaksid lahti seletatud, kutsume vallakodanikke üles esitama jäätmemajanduse kohta küsimusi äpis. Selleks leia Hiiumaa nutirakendusest kaart "Esita küsimusi uuel aastal kehtima hakkava uue jäätmesüsteemi kohta!"

Samuti võib kirjutada aadressil info@hiiumaa.ee või pöörduda oma küsimustega valla keskkonnaspetsialisti poole.

Vald jagab uue jõustuva jäätmesüsteemi kohta lisainfot jooksvalt, kui infot lisandub. Sügisel toimuvad kõigis piirkondades avalikud koosolekud, kus saab samuti oma küsimustele vastused.

Hiiumaa sotsiaalkeskuse erihooldekodu sai nurgakivi

Kärdlasse ehitatakse Hiiu-
maa sotsiaalkeskuse uue
hoonekompleksi esimese
etapina erihooldekodu 20
kliendile. Juulis paigaldati
hoonele pidulikult nurga-
kivi. Hooldekodu avatakse
1. septembril 2020.

Hooldekodu toob Hiiumaale
kaks uut erihooldekandeteenust,
mis on mõeldud raske, sügava
või püsiva psüühikahäirega in-
imestele.

Kogukonnas elamise teenust
pakutakse 10 inimesele, kelle
paremaks toimetulekuks, töö- ja
sotsiaalsete oskuste arendami-
seks on loodud sobiv peresarnane
elukorraldus koos majutuse
ja toitlustamisega. Teenuse abil
soodustatakse inimese iseseis-
vat toimetulekut ühistes maja-
pidamisega seotud ja muudes
igapäevaseid oskusi arendavates
tegevustes.

Ööpäevaringset erihooldekandeteenust
pakutakse samuti 10 inimesele,
kes vajavad igapäevaeluga
toimetulekul abi ja juhendamist
ööpäevaringselt. Ööpäevaringse
erihooldekandeteenuse saajad
saavad esmakordselt Hiiumaal
võimaluse elada erivajadustega
toimetulekuks kohandatud
keskkonnas, kus neid abistab
koolitatud personal.

Et seni pole selliseid võimalusi
Hiiumaal pakutud, on potentsiaal-
sete klientide lähedaste ja pe-
rede hoolduskoormus suur. Osa
teenusesaajaid elab mandri-Eesti
sotsiaalhoolekandeesutustes,
mistõttu pereliikmed peavad tihti
reisima, et oma lähedasi külas-
tada. Seega paraneb ka teenuse-
saajate lähedaste olukord, tööta-
mise võimalus, tekib juurde vaba
aega oma huvidega tegelemiseks
ning puhkamiseks. Kümne ööpäe-
varingse erihooldekandeteenuse
teenuskoha loomine võimaldab

Hiiumaa sotsiaalkeskuse juhataja Riho Rahuoja ja vallavanem Reili Rand nurgakivi asetamas. Foto: Liina Siniveer

mandrilt tagasi tuua seal erihool-
dekandeteenusel olevad kliendid ning
tagada täna koduses elavatele
ööpäevaringse erihooldekandeteenuse
saajatele võimalused saada
professionaalset abi ja kliendi
erivajadustele kohandatud elu-
tingimusi, sealjuures säilitades
lähedase kontakti pereliikmetega.
Erihooldekandeteenuse saajatele
tagatakse võimalus jätkata ka
töötegevustega, et tagada nende
päevadele sisu.

Hiiumaal saab täna erihool-
dekandeteenuseid 46 klienti. Paku-
takse igapäevaelu toetamise,
töötamise toetamise ja toetatud
elamise teenust ning päeva- ja
nädalahoiu teenust.

Uus hooldekodu loob Hiiumaale
juurde kuni kümme uut töökohta,
millest kuus on tegevusjuhenda-
jatele.

Hooldekodu juurde rajatakse
kuuekohaline parkla. Suur osa
alal asuvast õunaaiast jääb al-
les.

Ehitise projekteeris arhitektuu-
ribüroo Studio Paralleel OÜ.
Ehitajaga AS Eston Ehitus allkir-

Lammutati lagunenu hoone

Mais-juunis lammutati samal
kinnistul asunud nõukogude-
aegsed militaarehitised: üheksa
amortiseerunud abihoonet,
estakaadid, settekaevud. Lam-
mutusprojekti rahastas keskkon-
nainvesteeringute keskus, vald
toetas 10protsendilise omaosalusega.
Projekti maksumus oli ligi 27 500 eurot.
Lammutustööd tegi AS Kiviluks.

Samas asuva endise piirivalve-
kordoni saatus on veel lahtine.

jastati leping 9. aprillil. Ehitus
algas 9. mail ja valmib 1. juuliks
2020. Uus hooldekodu avatakse
1. septembril 2020.

Erihooldekodu läheb maksmata
veidi üle 1,1 miljoni euro, millest
638 000 eurot on Euroopa Liidu
toetus.

Sotsiaalkeskuse ehituse teise
etapi töödega on kavas samasse
rajada pansionaat, eakate päe-
vahoid ja erivajadustega laste
keskus.

Palade lasteaeda juhhib Agne Ruben

Juuli lõpus alustas Palade las-
teaia uue direktorina Agne
Ruben, kes on Kärdla ühisgüm-
naasiumi vilistlane ja oman-
danud kõrghariduse Tallinna
ülikoolis. Agnel on haridustea-
duste magister alushariduse
pedagoogi erialal ja ta on enda
teadmisi aktiivselt täiendanud
sh meeskonnatöös ning juhti-
misalaselt.

2012. aastast on Agne töö-
tanud Tallinnas Sipsiku laste-
aia. Tänu oma uuenduslikele
ideele, pühendumusele ja
suure südamega tehtud tööle
on Tallinna haridusamet teda
tunnustanud Tallinna aasta
lasteaiaõpetaja ning Tallinna
kesklinna valitsus aasta inimese tiitliga.

Agne usub, et juhiks ei sünnita, vaid see toimub läbi kasvamise
koos oma kogemuste ja toimiva meeskonnaga. "Palade lasteaed on
väike, imearmas lasteaed. Luban olla sellele majale, meeskonnale,
lastele ning lapsevanematele juht, kes on pühendunud, sihikindel,
innovaatiline, positiivse ellusuhtumisega. Soovin, et iga lapse päev
algaks rõõmu ja säravate silmadega ja lõppeks rahuoluga," kirjeldab
lasteaia direktor oma eesmärgid uues ametis.

Tere tulemast!

Hiiumaa spordikeskuse nimi sai kindlaks

Juuni algul kutsus vald üles pakkuma nime uuele rajatavale spor-
dikeskusele – eesmärgiks leida nimi suve jooksul, et nüüd, projek-
teerimise lõppfaasis saaks projekteerija nime lahenduse kujundada
maja fassaadile või ette.

Erinevaid nimevariantide pakuti kokku seitse: Kärdla Põllumäe
Spordikeskus, MERI JA PÄIKE, Spordikeskus Toivo, Peetre spordi-
keskus, Hiiu väe keskus, Dagö spordihall ja Hiiumaa spordikeskus.
Suur tänu kõigile nime pakkujatele – vald võtab teiega ühendust,
et anda üle sportlik kingitus.

Vallavalitsus pani kõik nimevariandid rahvahääletusele, kus valla-
kodanikud said Hiiumaa mobiilirakenduse või telefoni teel anda
oma hääle. Nimekonkursil osales 156 inimest: 155 äpi kaudu ja
üks telefoni teel. Ülekaalukalt võitis 66 häälega nimi Hiiumaa
spordikeskus, teine oli 37 häälega Dagö spordihall ja kolmas 20
häälega Meri ja päike. Vallavalitsus kinnitas hääletustulemuse:
Kärdlasse Põllumäele rajatav keskus hakkab kandma nime Hiiumaa
spordikeskus.

Järgmisel aastal hakatakse Kärdlasse ehitama kaasaegset Hiiumaa
spordikeskust. Uues keskus saab mängida erinevaid pallimänge,
käia jõusaalis ja rühmatreeningutes, tegeleda kergejõustikuga ja
mängida tennist. Lisaks spordikoolile kolib hoonesse ka noorte-
keskus ja mudeliklubi.

Vald värskendab infotahvleid

Hiiumaa vald on võtnud eesmärgiks
järg-järgult vahetada välja vanane-
nud infotahvleid ja paigaldada uusi.
Stendide värskendamine annab
võimaluse veelgi enam tõsta esile
Hiiumaa väärt paiku ja kultuuripä-
randit, jagades samas saare külasta-
jatele Hiiumaa tundma õppimiseks
huvitavat ning harivat teavet.

Kui tead kohta, kuhu oleks
vaja uut infotahvliit või
viita, anna sellest teada
Hiiumaa nutirakenduses
või kirjuta valla arengus-
petsialistile Aivi Telvikule:
aivi.telvik@hiiumaa.ee.

Uuenduskuuri on läbinud juba Ristimäe teabestend ja Kärdla Prit-
sumaja parklas asuv Kärdla kaart, mille aluskaardi tegi Toivo Saue,
kujundas ja paigaldas Recado Meedia. Uus kaart läks maksma ligi
540 eurot. Hetkel on töös uus Malvaste kabeli infotahvel.

Taas saab esitada ettepanekuid kaasavasse eelarvesse!

Hiiumaa vallavalitsus kut-
sub üles vallakodanikke
tegema ettepanekuid valla
kaasavasse eelarvesse
avalikult kasutatava inves-
teeringu tegemiseks või
sündmuse korraldamiseks.

**Ettepanekute esitamise tähtaeg
on 20. septembril**, ettepanekute
paremusjärjestus selgub rahva-
hääletuse tulemusel hiljemalt 30.
oktoobril.

Kõik Hiiumaa elanikud saavad
kaasa rääkida, kuidas kasutada
2020. aasta valla eelarvest 50
000 eurot nii, et see tooks kasu
võimalikult paljudele hiidlastele.
Seega, kui teil on väärt ettepanek
või näete lahendust ootavat kit-
saskohta, siis andke sellest mär-

ku! Teretulnud on ka varasemalt
esitatud ettepanekud, mis on
seni jäänud teostamata. Ühe idee
hinnanguline maksumus saab olla
1 000–10 000 eurot.

Korrektset esitatud ettepane-
kut suunab vallavalitsus 7.–28.
oktoobril toimuvale elektroonilisele
rahvahääletusele. Hääletada
saab ka vallamajades üle Hiiumaa,
kus tuleb end identifitseerida
isikut tõendava dokumendiga.
Oma hääle saab anda **kolme
ettepaneku poolt** iga vähemalt
16aastane inimene, kelle elukoht
on rahvahääletuse ajal Eesti
rahvastikuregistri andmetel Hiiu-
maal. Iga hääle on oluline!

Eelmine kaasav eelarve tõi meie
saarele renoveeritud tenniseväl-
jaku Emmastesse, laste mängu-

väljaku Kärdla linnaparki ja Reigi
pastoraadi rekonstrueerimise.
Rajamisel on bussiootepaviljon
Käina kooli juurde, väljõusaal
Pärimäe piirkonda ja madal-
seiklusrada Paladele.

Ettepanekud valla kaasavasse
eelarvesse saab saata hiljemalt
20. septembril e-kirjaga valitsus@
hiiumaa.ee või tuua paberikandjal
vallamajadesse üle Hiiumaa.

Küsimuste korral pöörduge Hiiu-
maa vallavalitsuse arenguspetsia-
listi poole: aivi.telvik@hiiumaa.ee
või 517 5585.

Täpsem info valla kodulehel:
<http://bit.do/kaasaveelarve>

Head pealehakkamist!

Aivi Telvik

valla arenguspetsialist

Kärda linnapargis avati uus mänguväljak

Juuli lõpus avasid lapsed Kärda linnapargi uue mänguväljaku, mis sai paika kaasava eelarve toel. Kõik lapsed on oodatud mänguväljakule turnima ja mängima!

Kärda osavald lisas mänguväljaku juurde pingi, prügikasti ja jalgrattahoidjad. Mänguväljaku paigaldas OÜ Tiptiptap.

Hiiumaa valla kaasava eelarve hääletus toimus märtsis. Hääletusel osales 774 inimest, kes andsid kokku 1582 häält. Kärda sai linnapargi mänguväljak enim häält – 132.

Kärda-Paluküla kergliiklustee sai asfaltkatte

Vald ehitab sel aastal 2,2 km pikkuse valgustatud kergliiklustee Kärda linna piirilt kuni Paluküla terviseradade parklani. Kergliiklustee kõrvale on planeeritud ka maastikujooksurada. Lisaks korrastatakse ja ehitatakse välja mustkattega parkla.

Ehitab YIT Infra Eesti AS.

Kärda trummide postid saavad värske ilme

Augustis alustati Kärda väikeste sildade ehk trummide piirdepostide parandustöödega. Tööde käigus eemaldatakse vana mõranenud krohv, pannakse peale värske krohv ja postid lubjatakse valgeks. Kärda sillapiirete remont oli ka üks aasta alguses kaasava eelarvele esitatud ettepanekutest. Ettepaneku esitaja Harda Roosna tõi välja, et korda tehtud Kärda trummid võiksid olla linna ehteks ja tunnusmärgiks, kuid sillapiirded on lagunened ning hooldamata.

Kärda sildade puupiirded on enamik juba järgemööda korda tehtud, mõnda ootab ees veel värvimine. Nüüd saavad uue krohvikihhi Marditrumm, Balli trumm, Hõbetrumm, Liivatrumm, Nutri trumm, Valli trumm, Koidu ja Metsa tänava trummid ning Tiigi ja Allika ristis kaks trummi. Parandustööd liiklemist ei takista. Rookopli tänaval Näkitiigi juures asuva Suurtrummi tööd jäävad kevadesse, sest lisaks on vaja parandada ka truup ja tee. Ehituse ajal võib läbipääs olla takistatud.

Trummipostid teeb Kärda osavalla tellimisel korda OÜ Hiiu Ilu ja tööde maksumus on 7000 eurot. Tööde kulg sõltub palju ilmast, kuid plaanitud lõpp on tuleval kevadel.

Uueneb Naistlaiu sadam ja taastatakse Suuremõisa koelmualad

Pühalepa osavald esitas sel kevadel Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi 2014–2020 “Kalanduspiirkonna kohaliku arengu strateegia rakendamise” meetmesse kaks taotlust.

Esimene tehti Naistlaiu sadama uuendamiseks, teine Suuremõisa jõe koelmualade taastamiseks. Tänapäev on taotlused pälvinud hindajate ja otsustajate heakskiitu ning saanud PRIAst rahastusotsuse.

Sarve külas asuva Naistlaiu sadama uuendamise toetus on 198 460 eurot. Sadama uuendamistööde käigus süvendatakse sadama akvatoorium, rekonst-

rueritakse olemasolev kai, tekib 10 sildumiskohta, ehitatakse slip ja paigaldatakse päiksetoitel välisvalgustus ning püüniste väljavõtmise masin.

Haugide koelmualade taastamist Suuremõisa jões ja tiikides toetatakse 71 200 euroga, millele lisandub valla omaosalus 4 200 eurot. Selle eest puhastatakse setetest ja roost Suuremõisa

jõe suudmeala ning Suuremõisa kaks tiiki. Edasise kinnikasvamise vältimiseks istutatakse jõe suudmeala kallastele 690 üheaastast sanglepa seemiku. Setete eemaldamiseks kasutatakse amfiibalusel töötavat masinat. Kalade tiikidesse jõudmiseks rajatakse kaks kalapääsu, millest üks on 24- ja teine 54meetrine.

Hausma supeluskoha ujumissillale on paigaldatud käsipuud, et vetteminek ja veest väljumine oleks turvalisem. Kärda ujumissillad jäävad randadesse seniks, kuni ilmad lubavad. Karastavaid veemõnuseid!
Foto: Toomas Vannas

Käina Spordi 8 maaüksuse ja lähiala detailplaneeringu eskiislahenduse avalik väljapanek kestab

Volikogu 16. mai otsusega algatati detailplaneeringu koostamine Käina alevikus Spordi 8 maaüksusel ja lähialal. Detailplaneeringu eskiislahenduse avalik väljapanek toimub 7. augustist 5. septembrini valla veebilehel ja Käina vallamajas.

Planeeritav u 5,5 ha suurune ala asub Käina alevikus Käina-Hüti tee ning Suuremõisa-Käina-Emaste tee ääres, maaüksustel Spordi 8, Spordi kergliiklustee ja osaliselt Spordi tänaval. Koostöös maanteeametiga kavandatakse juurdepääs planeeringualale riigiteelt.

Detailplaneeringu koostamise eesmärgiks on kaaluda võimalusi jagada maaüksusi, määrata

kruntide hoonestusalad ja ehitusõigus, et luua Spordi 8 maaüksusele ja lähialale integreeritud ruumiline lahendus, mis sisaldab kardirada ja kardiraja teenindamiseks vajalikke hooneid, kaubanduskeskust, maa-aluste kütusemahutitega tanklat, mitmeid väiksemaid äripindasid, (oma) toodangu müügikohti, parklaid, määrata üldised maakasutus- ja keskkonnatingimused, anda parkimise, liikluskorralduse, juurdepääsuteede, heakorralduse, haljastuse, tehnovõrkude põhimõtteline lahendus. Planeeringu koostamise vajadus on kaasajastada Spordi 8 maaüksusel ja selle lähialal kehtivaid detailplaneeringuid, et viia nad kooskõlla piirkonnas aastate jooksul kujunenud arenguvajaduste ja ootustega. Detailplaneeringuga tehakse ettepanek muuta kehti-

vat Käina valla üldplaneeringut, kavandades ärimaad.

Detailplaneeringu eskiislahenduse avalik väljapanek toimub 7. augustist 5. septembrini. Eskiislahenduse ja detailplaneeringu dokumentidega (keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamata jätmise otsus, lähteseisukohad, algatamiseks esitatud dokumendid) saab tutvuda Käina vallamajas lahtiolekuaegadel ja valla veebilehel: vald.hiiumaa.ee/detailplaneeringute-eksiiside-avalikustamine

Ettepanekuid detailplaneeringu kohta saab saata 5. septembrini 2019 e-kirjaga aadressile kaina@hiiumaa.ee või posti teel Käina Osavalla Valitsusele aadressil Hiiu mnt 28, Käina alevik 92101, Hiiumaa.

Teetööd Hiiumaa teedel

Maanteeamet lõpetas augustis Palade–Tubala tee mustkatte alla viimise. Tööde käigus kattis AS Eesti Teed asfaltbetoonkattega tee viimase 1,8kilomeetrise lõigu. Emmastes rajab AS Tariston maanteeameti tellimisel surnuaia juurde kaua oodatud nõuetekohase parkla.

Emmastes tegi ka valla teetöid Tariston. Tööde käigus sai asfaltbetoonkatte kooli ümbrus ja sealsed parklad. Samuti tehti korda lasteaia tee mahasõit maanteelt. Kolme erineva kõrvuti asetseva mahasõidu asemel on nüüd üks korralik. Liiklusohutuse tagamiseks rajas Tariston parkla ka Emmaste raamatukogu kõrval, et külastajad ei peaks parkima maantee ääres.

Käinas tehti suve jooksul korda spordikeskuse ja rajatava Tuuletorni ühine parkla – senise joonimata ja porise parkimisala asemel on nüüd selgelt tähistatud kohtadega parkla. Lisaks autokohtadele on kaks parkimiskohta ka bussidele. Samuti on valmis Orjaku sadama uue kalasadama sissesõidutee ja õueala uus katend.

Septembris saavad valla teetööde käigus kahekordse pindamisega mustkatte Selja külas Veskimetsa tee 730 meetri ja Luguse külas Onu Jaani tee 520 meetri ulatuses.

Kõrgessaare osavallas saab uue kuu alguseks valmis Lauka–Heigi ja Lauka–Metsaküla kruusatee remont. Kraavid on puhastatud ja kruusakate on veetud. Töid teostab AS Tariston.

Kohe hakkavad ka tolmuvaba

katte ehitamise eeltööd. Tolmuva vaba katte saavad täies pikkuses Rootsi küla tee, Pihla küla tee maanteest pastoraadini ja Kalana–Vähendi tee seni tegemata lõik. Kruusakatte parandustöid on tehtud ka Kidaste küla teel ja Puski kalmistu ligipääsuteel, ootamas on Veski tee.

Vaemla villavabriku tee sai mustkatte

Kui vald ja Hiiumaa arenduskeskus jaanuaris osaühingut Hiiu Vill külastasid, rääkisid ettevõtjad, et tähtsaim on korda saada hooneni viiv kruusatee, mis vajab kiiruspiirangut ja bussiliiklusele vastu pidavat teekatet. Augustis sai Vaemla villavabriku esine 370meetrine tee asfaltbetoonkatte ja kaks teetökendit.

Käina osavallavanema Omar Jõpiselja sõnul teeb objekti eriliseks ja eeskujuks asjaolu, et tavapäraselt on väikestel külateedel kombeks kasutada kahekordset pindamist, mis on odavam. Samas on asfaltbetoonkattega tee vastupidavam ja pikema elueaga. “Vaemlas tegi katendi valiku lihtsamaks asjaolu, et seda teed kasutavad suured bussid, mis kipuksid pindamist lõhkuma. Ja loomulikult väärrib uhke mõisallee samuti hea väljanägemisega ja pikalt vastu pidavat teekatet, mis hästi ehitatud asfaltbetoonkahtlemata samuti on,” seletas Käina osavalla vanem Omar Jõpiselg, miks kallim investeering pikemas perspektiivis ära tasub. Tee ehitas AS Tariston koos alltöövõtja OÜga Roadler. Tööd läksid maksma 36 968 eurot.

Samaaegselt ehitas Vaemla vil-

lavabrik endale parkla katendi ja maanteeamet parandas mahasõidu riigimaanteelt.

Männaka mahelauda tee sai mustkatte

Tänu kevadel alanud koostööle Hiiumaa valla, maanteeameti ja osaühing Männaka vahel sai augustis mustkatte mahefarmist mööduv 670meetrine kruusatee lõik.

Koostöö sai alguse aprillis, kui vallavalitsus ja arenduskeskus külastasid ettevõtete külastuse käigus OÜd Männaka. Vastuseks küsimusele, kuidas saab vald toetada Hiiumaa suurima mahefarmi tegevust, töid ettevõtjad Mati ja Martin Vallikivi esile probleemi seoses tolmava riigimaanteega. Nimelt rikkus kruusateelt tulev peenike tolm seadmeid ja muutis hügieeninõuete täitmise keerulisemaks. Aprillis saatis vald maanteeametile esitise pinnata laudast mööduv riigimaantee lõik kolmepoolse kaasrahastusega ja amet võttis ettepaneku vastu.

“Rõõm, et maanteeamet sellisele koostööpakkumisele paindlikult ja kiirelt reageeris,” ütles Hiiumaa vallavanem Reili Rand. “Kolmepoolse koostöö tulemusena sai lahenduse üks väike, kuid oluline teelõik, mis muidu oleks oma järke riigi plaanides kaua ootama pidanud.”

Töö kogumaksumus oli 35 000 eurot, mille tasusid koostöös Hiiumaa vald, OÜ Männaka ja maanteeamet. Tee ehitas AS Tariston.

Vald viib läbi eakate küsitluse

Hiiumaa vallavalitsuse sotsiaalosakond alustab septembris eakate küsitlemist, et saada ülevaade eakate vallaelanike elutingimustest ja toimetulekust.

Uuringu tulemused näitavad, millised valla sotsiaalteenused vajavad parendamist ja milliseid uusi teenuseid oleks vaja.

Valla sotsiaalosakonna juhataja Kairi Lõppe tõdeb, et eakate hoolekandes peavad erinevad teenused olema pidevas arengus ja personaalsetest üksikjuhtumitest lähtuvad.

Uuringus küsitletakse juhuvalmi alusel 750 vallaelanikku vanuses 65 ja rohkem. Valla sotsiaalosakonna ametnikud ja vabatahtlikud viivad küsitlusi läbi elanike nõusolekul eelnevalt telefoni teel kokku lepitud ajal. Samuti on võimalik veebis ise ankeet täita. **Küsitlus on anonüümne!**

Küsitluse läbiviijad täidavad vastuste alusel küsimustiku, millele vastaja nime ei märgita. Ankeedid jäävad ainult sotsiaalosakonna kasutusse ja neid ei seostata hiljem konkreetse vastajaga.

Pärast uuringu läbiviimist tulemused süstematiseeritakse ja neist koostatakse kokkuvõte. Tulemuste analüüsi järel antakse elanikele tagasiside päevakeskustes toimuvatel infopäevadel ja Hiiumaa Teatajas. Infopäevade toimumisajad avaldatakse samuti Hiiumaa Teatajas.

Hiiumaa valla elanikest 22 protsenti moodustavad eakad vanuses 65 ja rohkem, Eestis on see number 20. “Lähtuvalt sellest, et meil on vananev rahvastik, on oluline leida efektiivseid meetodeid eakate hoolduse korralduses ja abistada neid vananeda väärilt,” põhjendab Kairi Lõppe küsitluse olulisust. Seega palume kõigil, kes juhuvalimisse satuvad, küsitluses osaleda. Teie tagasiside on oluline!

Vald vabandab prügiuputuse pärast!

Hiiumaa vald vabandab vallakodanike ja külaste ees suveperioodil üle ajanud avalike pakendikonteinerite ning puhkealadel asuvate olmeprügi konteinerite pärast.

Vallavalitsuse selleaastased prügiuputuse ennetustööd ei ole olnud piisavad. Vaatamata tihedamatele tühjendusringidele ja lisatud prügikastidele, ei ole vald paraku suutnud tagada saarel ilusat ning puhast elukeskkonda.

Pikemas plaanis loodame olukorrale lahenduse leida uue jäätmehankega, mil pakendeid on võimalik ära anda ka kodust. Lisaks võtame eesmärgiks paigaldada rohkem või suuremaid olmeprügi konteinerid avalikele puhkealadele. Samas otsime jätkuvalt lahendusi ka praeguse prügi- ja pakendiuputuse lõpetamiseks. Seni on valla töötajad suve jooksul üle Hiiumaa käinud prügikaste tühjendamas ja nende ümbrust koristamas.

Meenutame kõigile, et pakendijäätmeid saab tasuta ära anda ka Ristiväljal asuvas Hiiumaa jäätmejaamas, mis on avatud E–R kl 9–17 ja laupäeviti kl 10–14. Samas saab ära anda ka olmejäätmeid, ehitusjäätmeid ja muud. Vaata lisa: www.hiiprygila.ee.

Hea hiidlane ja Hiiumaa sõber, oleme hoolivamad enda ning teiste kogukonna liikmete suhtes! Hoiame üheskoos Hiiumaa puhtana!

Korteriühistud saavad toetust kütteseadme väljavahetamiseks või kaugküttega liitumiseks

Korteriühistud saavad Keskkonnainvesteeringute Keskusest taotleda toetust küttemisest tulenevate negatiivsete keskkonnamõjude vähendamiseks.

Toetatakse:

- biomassil või fossiilsel kütusel (v.a maagaas) töötava kütteseadme või otsest elekterkütet kasutava kütteseadme asendamist taastuvat kütust kasutava kütteseadmega;
- elamu ühendamist kaugküttevõrguga.

Toetus on mõeldud korteriühistutele, kelle elamud on ehitatud enne 1. jaanuari 2010.

Taotlusi saab esitada 30. septembrini andmesüsteemi KIKAS kaudu. Lisainfo ja vajalikud dokumendid KIKi kodulehelt.

Kompostimine on imelihtne

Hiiumaa nutirakenduse kaudu on valla käest küsitud, kas Kärkla linnas on kompostimine lubatud – aiajäätmed, haljastusjäätmed?

Jah! Ja see on ka Hiiumaa valla soovitus kogu saare kinnistuomanikele: võimalusel võiks kõik oma biojäätmed kompostida. Kompostimine on keskkonnasäästlik ja sellega võib vähendada enda pere prügi lausa poole võrra! Kui kinnistuomanikul on võimalus nõuetekohaselt kompostida toidu-, aia- ja haljastusjäätmeid, ei ole kohustust neid tuleval aastal jõustuva korraldatud jäätmeveoga ära anda. Heakorraeeskiri näeb ette, et kinnistuomanik hoiab tihedama asustusega alal nagu Kärklas, Käinas, Putkastes, Männamaal, Emmastes, Kõrgessaares, Suuremõisas, Paladel toidujäätmete kompostri kahjurite ja lindude eest kaitstuna. Jäätmehoolduseeskirja järgi peaks kompostinõu olema naaber-kinnistust vähemalt kolme meetri kaugusel, kui naabrid ei lepi kokku, et võib olla lähemal.

Kompostimine on arukaim viis biojäätmetega tegelemiseks

Jäätmete sortimine on kohustuslik. Muuhulgas ei panda olmeprügi hulka ja peab liigiti koguma biolagunevaid aia- ja haljastusjäätmeid ning toidujäätmeid. Vald soovitab biojäätmed oma maja, korteriühistu või asutuse kinnistu piirides kompostida – siis ei ole nende ära andmine uuest aastast kohustuslik. Kompostimine on arukaim viis tegelemaks oma aia- ja toidujäätmetega – nii pääsevad need taas ringlusse ning pakuvad väärtuslikku väetist taimedele.

Kompostkasti saab panna ka iga kortermaja juurde. Toidujäätmete kompostimiseks võib soetada suurema kinnise kompostri, mis vastab kortermaja vajadustele. Aia- ja haljastusjäätmeid saab edukalt kompostida lahtises kastis. Saadud mulda saab kasutada ühiselt näiteks kortermajade haljasalal või jagades majaanikele isiklikuks otstarbeks.

Kui aga siiski soovitakse biojäätmeid kinnistupõhiselt ära anda, tuleb sõlmida vedajaga uueks

aastaks sobiv leping ja kasutusele võtta eraldi plastikust prügikast toidujäätmetele. Äravedu toimub vastavalt lepingule, kuid minimaalselt kaks korda kuus. Aia- ja haljastusjäätmeid kogutakse läbipaistvas kotis hooajaliselt – 1. aprillist 30. novembrini – vastavalt vajadusele.

Kompostimine on imelihtne

Kompostida tohib köögis tekkinud jäätmeid – näiteks purustatud munakoored ja papist munakarp, mädanema läinud kartul, õunasüdamikud, porgandipealsed, kohvipaks koos filtriga, määrt majapidamis-paber ning selle papist rull – aga ka aia ja haljasala hooldamisel tekkinud biolagunevaid jäätmeid – näiteks oksaraod, taimelised, niidetud muru, hein jm.

Kui kompostimuld on kompostrist välja võetud, saab seda kasutada nii lillepeenras kui muru väetamiseks. Kompostmullal kasvanud toit on puhas ja sellel kasvavad väga lopsakalt ka toailled.

Vt lisa www.kompostiljon.ee

HIIUMAA MAAKONNALIINIDE SÕIDUPLAANID / KEHTIB 01.09-31.12.2019

SÕITMINE VALIDEERIMISKAARDI VÕI 0-PILETIGA KÕIGILE TASUTA
TURVAVÕÖDE KINNITAMINE BUSSIDES ON KOHUSTUSLIK!

KÄRDLA – HELTERMAA – KÄRDLA

UUS

KÄRDLA – KÄINA –
HEILTERMAA – KÄRDLA

Liini nr.	642	634	631	642	633A	633A	639	636	636	642	642A	642	633	
PÄEV	E-R	E-R	E-P	R	E-R	R	L,P	E-N	R	P	ETKNL	R	E-P	
KÄRDLA *	05:45	07:40	10:40	13:45	15:18	16:40	16:40	17:25	17:25	18:15	20:05	21:15	08:37	Liin 633A (R 16:40 Kärdlast): MÄNNAMAALT sõidab buss edasi reisijate olemasolul või ettetellimisel. Soovitud peatustesse sõidetakse lühimat teedpidi
PALADE	05:55	07:50	10:49	13:55	15:29	16:49	16:49	17:34	17:34	18:25	20:15	21:25	08:25	
KURI	-	07:56	10:54	-	15:35	16:55	16:55	17:41	17:41	-	20:20	-	08:19	
REIKAMA	05:59	-	-	13:59	-	-	-	-	-	18:29	-	21:29	-	
SUUREMÕISA	06:08	08:08	11:05	14:08	15:54	17:05	17:05	17:51	17:51	18:38	20:30	21:38	08:07	
SARVE	-	-	-	-	16:04	-	-	-	-	-	-	-	-	
HEILTERMAA s.	06:16	-	11:10	14:15	16:10	17:11	17:11	17:58	17:58	18:45	-	21:45	08:00 v.	
HEILTERMAA v.	07:08	-	11:25	14:22	16:10	17:23	17:23	18:05	18:50	18:50	-	21:50	07:55 s.	
SARVE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	07:49	
SUUREMÕISA	07:14	08:11	11:31	14:28	16:17	17:30	17:30	18:11	18:56	18:57	20:35	21:57	07:40	Liin 639 (L, P 16:40 Kärdlast): LELU peatuse läbitakse reisijate olemasolul bussis või ettetellimisel. Peatuse läbimisel hilineb buss järgmistesse peatustesse kuni 5 minutit.
KURI	07:24	-	-	-	-	-	-	18:21	19:06	-	-	-	-	
REIKAMA	-	-	-	14:36	16:25	-	-	-	-	19:06	20:43	22:06	-	
PALADE	07:30	-	-	14:41	16:30	-	-	18:27	19:11	19:10	20:46	22:10	-	
KÄRDLA *	07:40	-	-	14:52	16:40	-	-	18:35	19:20	19:20	20:55	22:20	-	
VAEMLA		08:20	11:39			17:38	17:38						07:30	
KÄINA s.		08:26	11:45			17:45	17:45						07:25 v.	
KÄINA v.		08:31	11:45			17:45	17:45						07:17 s.	
TUBALA		08:46	11:59			-	-						-	
KÄRDLA *		08:55	12:07			-	-						-	
MÄNNAMAA						17:56	17:56						07:04	Liin 633 (E-P 06:45 Valgult): peatused VALGU, ULJA, MUDA, LIGEMA, TATERMAA ja LELU ettetellimisel. Tellimuste puudumisel alustab buss 06:55 SUUREKAUVU peatusest.
AADMA						18:01	18:01						06:59	
SUUREKAUVU						18:03	-						06:55	
LELUSELJA						18:07	-						-	
LELU						18:09	17:58						06:53	
VALGU						18:15	-						06:45	
KÄINA							18:15							
TUBALA							18:32							
KÄRDLA *							18:40							

Suuremõisas võimalik ümber istuda
liinile 625, sõitmaks suunal Käina –
Emmaste – ÖnguKÄINA – KASSARI – SUUREMÕISA
KÄINA

Liini nr.	646	646	646	646
PÄEV	E-R	E-R	E-N	R
KÄINA KOOL	08:18	15:30	-	-
KÄINA	08:17	15:31	17:05	17:45
ARU	-	15:36	-	-
LUGUSE	08:11	15:38	17:10	17:51
ORJAKU	08:06	15:43	17:14	17:57
KASSARI	08:00	15:48	17:18	18:02
VAEMLA	07:51	15:55	+	18:08
SUUREMÕISA	-	-	17:30	-
KÄINA	07:47	16:00	17:42	18:12

KÄRDLA-LENNUJAAM-KÄRDLA

Liini nr.	200	200	200
PÄEV	E-R	L	E-R,P
KÄRDLA *	07:25	09:25	17:10
KESKVÄLJAK	07:26	09:26	17:11
PADU	07:29	09:29	17:14
LINNUMÄE	07:30	09:30	17:15
LENNUJAAM s.	07:35	09:35	17:20
LENNUJAAM v.	07:39	09:39	17:35
			17:43
			17:45
			17:47
			17:49

Väljumised võivad muutuda vastavalt lendude toimumisele.

Info Kärdla Lennujaamast

KÄINA – MÄNNAMAA
LELUSELJA – EMMASTE
VALGU – KÄINA

Liini nr.	627	627
PÄEV	E-R	E-N
KÄINA KOOL	15:30	17:04
KÄINA	15:31	17:05
KOLGA	15:37	-
SELJA	-	17:08
KAIGUTSI	15:41	17:12
MÄNNAMAA	15:45	17:18
ÜHTRI	15:49	17:22
AADMA	15:50	17:24
SUUREKAUVU	15:54	-
TATERMA	15:57	-
LELU	15:59	-
LELUSELJA	16:03	-
LELU	16:05	17:29
TATERMA	16:05	17:31
SUUREKAUVU	16:07	17:32
VALGU	16:13	17:40
EMMASTE	16:20	-
EMMASTE KOOL	16:23	-
EMMASTE	16:25	-
JAUSA (II)	16:37	17:46
LUGUSE	16:40	17:52

15:30 väljumisel KÄINA KOOLIST
läbitakse LELUSELJA peatus reisijate
olemasolul bussis või ettetellimisel17:04 väljumisel KÄINA KOOLIST lõpetab
buss üldjuhul MÄNNAMAAL. Järgnevad
peatused läbitakse vastavalt reisijate
olemasolule bussis või ettetellimisel.
Soovitud peatusesse sõidetakse lühimat
teed pidi.KÄINA – AADMA – LELUSELJA
MÄNNAMAA – KÄINA

Liini nr.	643	643	628
PÄEV	T	T	E-R
KÄINA	09:00	13:00	-
SELJA	09:03	13:03	-
KAIGUTSI	09:08	13:08	-
MÄNNAMAA	09:11	13:11	-
ÜHTRI	09:14	13:14	07:35
AADMA	09:16	13:16	07:37
MUDA	-	-	07:44
LELU	09:21	13:21	07:50
LELUSELJA	09:26	13:26	07:55
LELU TEERIST	09:34	13:34	08:02
MÄNNAMAA	09:36	13:36	08:04
KAIGUTSI	09:40	13:40	08:08
KOLGA	-	-	08:16
MÄELTSE	-	-	08:18
RISTIVÄLJA	-	-	08:20
MOKA	-	-	08:21
SELJA	09:44	13:44	-
KÄINA KOOL	-	-	08:26
KÄINA	09:46	13:46	08:28

Teisipäeviti liinil 643 kell 09:26 ja 13:26
läbitakse LELUSELJA peatus reisijate
olemasolul bussis või ettetellimiselKÄINA – HELTERMAA – KÄINA
– ÖNGU

Liini nr.	625
PÄEV	ETKNL
KÄINA	19:50
SUUREMÕISA	20:02
HEILTERMAA s.	20:10
HEILTERMAA v.	20:25
SUUREMÕISA	20:32
VAEMLA	20:41
KÄINA	20:45
LUGUSE	20:50
KLEEMO TEE	20:52
JAUSA (II)	20:55
VALGU	21:00
EMMASTE	21:06
VIIRI	21:10
METSALAUKA	21:12
KABUNA	21:14
SINIMA	21:17
NURSTE	21:21
HALDI	21:24
ÖNGU	21:28

Alates 21:06 EMMASTE peatusest
sõidab buss edasi vaid reisijate
olemasolul või ettetellimiselNÕUDELIIN
Liin on käigus
ettetellimisel

HIIUMAA MAAKONNALIINIDE SÕIDUPLAANID / KEHTIB 01.09-31.12.2019
SÕITMINE VALIDEERIMISKAARDI VÕI 0-PILETIGA KÕIGILE TASUTA
TURVAVÕÕDE KINNITAMINE BUSSIDES ON KOHUSTUSLIK!

KÄRDLA - TOHVRI - NURSTE – ÕNGU

Liini nr.	647	640	641	637	638	648	657	657	657	641
PÄEV	E-P	E-R	E-P	E-R	E-R	P	E-R	E-L	ETKNL	R,P
KÄRDLA *	07:02	-	12:35			16:20	16:37	17:20	19:25	19:25
TUBALA	07:09	-	12:43			16:28	16:45	17:28	19:32	19:32
KÄINA	07:25	08:30	13:00			16:45	17:00	17:45	19:48	19:48
LUGUSE	07:30	08:34	13:04			16:49	17:04	17:49	19:52	19:52
JAUSA (II)	07:36	08:40	13:10			16:54	17:09	17:54	19:59	19:57
VALGU	07:41	08:46	13:17			17:00	17:14	18:00	20:03	20:02
EMMASTE	07:50	08:53	13:30	-	16:25	17:08	17:20	18:08	20:09	20:08
EMMASTE KOOL	07:53	08:55	13:32	15:00	16:32	17:10	17:22	18:10		20:10
VIIRI	-		13:34	-	-	17:12	17:24	18:12		20:12
SÕRU	07:57		+	15:05	16:35	17:15	17:26	18:15		+
TOHVRI	08:01		+	15:08	16:40	17:18		18:18		+
VIIRI	08:08		+	15:13	16:47	17:24		18:24		+
EMMASTE	08:12		-	-	16:55	17:28		18:28		-
LASSI	-		-	15:26	-	-		-		-
NURSTE	08:22		13:46	15:32	17:09	17:41		18:41		20:25
ÕNGU s.	08:30		13:55	15:40	17:18	17:50		-		20:34

Väljumine Kärldlast E-R **16:37**: peatused EMMASTE KOOL, VIIRI, PÄRNA, SÕRU läbitakse reisijate olemasolul bussis või ettetellimisel. E-N võimalik jõuda Sõru-Triigi praamile – väljub 17:30

Väljumistel KÄRDLAST E-P **07:02** ning EMMASTE KOOLI juurest E-R **15:00** ja **16:32** sõidab buss SÕRULE läbi Lepiku küla.

Väljumised KÄRDLAST **07:02, 12:35, 16:20 (P), 19:25 (R,P)** ning EMMASTEST **16:25 (E-R)**: peatused KADERNA, HALDI, MÄNSPÄE, TUULIKU, ÕNGU läbitakse reisijate olemasolul bussis või ettetellimisel

Väljumine KÄRDLAST E-P **12:35** ja R,P **19:25**: peatused PÄRNA, SÕRU, MÜÜRIVAHE ja TOHVRI läbitakse reisijate olemasolul bussis või ettetellimisel. Nõudepeatus(t)e läbimisel hilineb buss alates METSALAUKALT

ÕNGU – NURSTE – TOHVRI – KÄRDLA

Liini nr.	626*	659	640	641	641	637	658	648
PÄEV	L	E-R	E-R	E-P	E-P	E-R	E-L	P
ÕNGU v.	06:15	06:20	07:10	09:05	14:40	15:40	-	19:40
NURSTE	06:23	06:28	07:21	09:15	14:48	15:48	18:52	19:48
LASSI	-	-	07:28	-	-	-	-	-
TOHVRI	-	06:44	07:50	-	-	-	-	-
SÕRU	-	06:47	07:53	-	-	-	-	20:06
VIIRI	06:34	06:51	-	09:26	14:58	-	19:04	20:08
EMMASTE KOOL	06:36	06:53	07:58	09:28	15:00	-	19:06	20:10
EMMASTE	06:38	06:55	08:04	09:30	15:03	16:00	19:08	20:13
VALGU	06:44	07:02	08:11	09:36	15:09		19:15	20:21
JAUSA (II)	-	07:06	08:17	09:41	15:15		19:20	20:25
LUGUSE	-	07:12	08:21	09:46	15:20		19:25	20:30
KÄINA	-	07:20	08:27	09:50	15:25		19:30	20:35
TUBALA	-	07:36	-	10:06	15:41		19:46	20:51
KÄRDLA *	-	07:45	-	10:15	15:50		19:55	21:00

Väljumised ÕNGULT E-P **09:05, 14:40**, ja P **19:40**: peatused ÕNGU, TUULIKU, MÄNSPÄE, HALDI, KADERNA ettetellimisel

Väljumine ÕNGULT E-R kell **07:10**: buss sõidab SÕRULT EMMASTE KOOLI juurde läbi Lepiku küla

NB! Muudatus liinil 648 alates 01.09.2019

Buss alustab Õngult / Nurstest 5 minutit varem ja jõuab Kärldlasse 5 minutit hiljem. Lisatud sissesõit 20:06 Sõru sadamasse 19:00 Triigi-Sõru laeva vastu.

Võimalik sõita Kärldlasse ja Kärldlast edasi 21:00 väljuva liiniga 651 kuni Kalanani

626* NÕUDELIIN – on käigus ainult ettetellimisel alates tellitud peatusest. Nõudeliini toimimisel jätkab buss 06:45 VALGU peatusest sõitu liiniga 633 marsruudil Aadma-Männamaa-Käina-Heltermaa-Kärdla. Võimalik jõuda 08:30 laevale

KÄRDLA – LUIDJA – KIDUSPE – KÕPU – KALANA

Liini nr.		651	651	651	656	651	656	655	651
PÄEV		T	EKNR	L,P	E-L	E-L	E-R	E-R	E-P
KÄRDLA *		06:20	06:50	08:00	12:10	15:20	17:25	19:25	21:00
MALVASTE TEE		06:30	07:00	08:09	12:19	15:30	17:34	19:35	21:10
KÕRGESSAARE		06:40	07:10	08:19	12:29	15:43	17:44	-	21:18
LAUKA		-	-	-	12:33	15:46	17:48	-	21:21
KÕRGESSAARE		-	-	-	12:37	15:49	17:52	19:45	21:25
VISKOOSA		06:43	07:13	08:22	12:40	15:52	17:55	19:48	21:28
LUIDJA		06:53	07:23	08:32	12:50	16:02	18:05	-	21:37
KIDUSPE		-	-	-	-	16:16	-	-	21:51
KÕPU		07:15	07:39	08:52	-	16:23	-	-	22:00
KALANA s.		07:25	-	-	-	16:33	-	-	22:10

Väljumine KÄRDLAST E-L **15:20**: liin lõpetab üldjuhul KÕPUS, peatused SUUREPSI, SALUMETSA, KALESTE, METSAVAHI, KALANA läbitakse vastavalt reisijate olemasolule bussis. Kidaste külast sõidab buss läbi mööda kruusateed vaid reisijate olemasolul bussis või ettetellimisel.

Väljumine KÄRDLAST E-P **21:00**: peatused SUURERANNA, KIDUSPE, NIMETU, MÄNNI, ÜLENDI ning SUUREPSI, SALUMETSA, KALESTE, METSAVAHI ja KALANA läbitakse reisijate olemasolul bussis või ettetellimisel. Reisijate puudumisel buss Kiduspele ja Kõpust edasi ei sõida.

EKNR

KALANA – KÕPU – KIDUSPE – LUIDJA – KÄRDLA

Liini nr.	651	650	651	651	656	651	656	655	
PÄEV	E-P	T		L,P	E-L	E-L	E-R	E-R	
KALANA v.	06:15	07:30	-	-	-	16:40	-	-	
KÕRGESSAARE	06:25	07:40	-	-	-	16:50	-	-	
			07:49						
			08:04						
			08:15						
			08:17						
			08:20						
			08:24						
			08:34						
			08:45						

Väljumine KALANAST E-P **06:15**: peatused KALANA, METSAVAHI, KALESTE, SALUMETSA ja SUUREPSI läbitakse ainult ettetellimisel. Buss alustab alates tellitud peatusest. Buss sõidab Kidaste külast läbi mööda kruusateed vaid reisijate olemasolul bussis või ettetellimisel.

Väljumine KALANAST T **07:30**: peatused MUDASTE ja MALVASTE läbitakse reisijate olemasolul bussis või ettetellimisel.

Väljumine KALANAST E-L **16:40**: peatused KALANA, METSAVAHI, KALESTE, SALUMETSA, SUUREPSI läbitakse ettetellimisel. Tellimuste puudumisel alustab buss 16:50 KÕPUST ning ÜLENDI, MÄNNI, NIMETU, KIDUSPE ja SUURERANNA peatustesse sõidab samuti ettetellimisel või reisijate olemasolul bussis.

* Kärkla Bussijaam Info E-R 8:00-17:00: Kärkla bussijaam (telefon: 4631188) Info ja nõudeliini tellimine: 07:00-21:00 telefonil 5178592 (GoBus)
Riigipühadel sõidavad maakonnaliinid pühapäevase sõidugraafiku järgi

Koorijuht Aili Soobile avati tänupink

Laupäeva, 10. augusti ennelõunal avati Lauka põhikooli juures nimeline tänupink legendaarsele koorijuhile ja muusikaõpetajale Aili-Nelside Soobile. Ailit tänama ja ühiseid aegu meenutama olid tulnud paljud endised õpilased, lauljad, kolleegid ja pereliikmed.

Aili oli aastaid Lauka kooli muusikaõpetaja ja Lauka maakultuurimaja juhataja ning 1956. aastal asutatud Lauka segakoori looja ja dirigent kuni koori tegevuse lõpuni 2013. aastal – seega kokku 57 aastat. Selle aja jooksul osales koor kõigil üldlaulupidudel, segakooride üle-eestilistel laulupäevadel ja kodusaare laulupidudel. Laulureisidel käidi Rootsis, Norras, Leedus, Soomes – Balti- ja Põhjamaade laulupidudel.

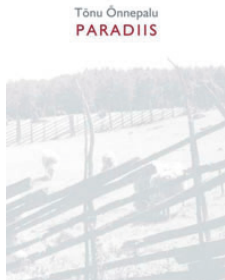
Toivo Pruuli mälestuseks istutati puu

Reedel, 9. augustil istutati Kärkla staadionile tammepuu kevadel ootamatult lahkunud treener Toivo Pruuli mälestuseks. Puu istutamisele Kärkla staadioni äärde, Põllu tänava poolsele haljasalale olid kogunenud kergejõustikuklubi Hiiker noored, Toivo endised kolleegid, õpilased ja kaasteelised. Toivot meenutasid spordimehed Hergo Tasuja, Toivo Saue ja Lembit Sauer. Toivole pühendatud tammepuu panid mulda kergejõustikuklubi Hiiker noored. Toivo treenis sportlasi Hiiumaa kergejõustikuklubis Hiiker, Emmaste spordiklubis ERNST ning Hiiumaa spordikoolis. Ta oli Hiiumaa spordiliidu pikaajaline juhataja liige ja Hiiumaa kergejõustikuklubi Hiiker juhataja liige, samuti mitme TV 10 Olümpiastarti finaaletapi kaaskorraldaja. Kärkla linna juhtimisprotsessides osales ta 1989. aastast, kokku ligi veerand sajandit. Toivo on Kärkla linna preemia pälvinud aastal 1993.

Tõnu Önnepalu „Paradiis“ – 10 aastat raamatu ilmunisest

Raamatut tutvustavas tekstis on öeldud: „Paradiis on üks koht ja üks aeg. Koht – väike küla Hiiumaa läänetipu ligidal metsa ja mere vahel, aeg – põhiliselt 1980. aastate lõpp, 90ndate algus.

Tõnu Önnepalu kirjad Paradiisist – sest kirjad need on, kirjutatud seitsme päevaga, taas sealsamas paigas olles – jutustavad väikesi lugusid küll Paradiisi aedadest ja aastaagadest, küll Paradiisi loomadest ja lindudest, küll Paradiisi kuulsatest vanapoistest... Kokku põimituna moodustavad need lood aga ühe suure, mis on korraga nii selle väga vana küla, seal elanud inimeste kui ka jutustaja enda lugu. Aga samuti aja lugu: Paradiisi ajatu aja ja selle kummalise 20 aasta taguse aja, kui tuli vabadus.

Fotod 3x: Liina Siniveer

Spordiveteran Lembit Sauerile avati tänupink

Laupäeval, 10. augustil avati Kärkla staadionil pidulikult Hiiumaa spordi suurkuju Lembit Saueri auks temanimeline pink. Sündmusest osa saama ja Lembitut õnnitlema tulid paljud sõbrad, spordiinimesed, hiidlased.

Lembit Saueril on nii Hiiumaa kui Eesti spordielus olnud imetusväärne roll juba seitse aastakümnet. Ta saavutas silmapaistvaid tulemusi sprinterina, tulles Eesti meistriks nii täiskasvanute kui juunioride hulgas ning võites medaleid erinevatel meistrivõistlustel. Kolm aastat järjest – 1958., 1959. ja 1960. aastal – valiti Lembit Sauer Hiiumaa parimaks sportlaseks.

Hiiumaa spordielus on ta tegev olnud alates 1949. aastast algul sportlasena, hiljem õpetaja, treeneri, kohtuniku ja spordiorganisatorina. Tema teenete loetelus on muuhulgas 1976. aastal Hiiumaa laste ja noorte spordikooli loomine, Kärkla staadioni ning Polgu võimla rajamine ja mitmed maakondlikud ning riiklikud spordisündmused, mille seas ka laupäeval juba 62. korda toimuv Hiiumaa võrkpalliturniir. 2015. aastal ilmus Lembit Saueri sulest raamat „Hiiumaa spordi lugu 1946–1960”.

Lisaks spordile on Sauer alati kaasa rääkinud ka Hiiumaa ja Kärkla elu ning looduse probleemide lahendamisel. Praegu edendab ta saare elu aktiivse Pühalepa vanameeste klubi liikmena. Lem-

bit Saueri tublit tööd on aastate jooksul väärikalt premeeritud. Muuhulgas tunnustas 2003. aastal Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupp teda elutööpreemiaga, 2007. aastal sai ta Kärkla linnapreemia ja 2014. aastal andis Hiiumaa vallavolikogu austatud sporditegelasele Hiiumaa valla esimese elutööpreemia. Aasta algul tunnustas Hiiumaa vald Sauerit kui teenekat spordi elu edendajat, ajaloo hoidjat ja valgustajat.

Pingi valmistasid Aleksander Vanjuk, OÜst Antes Sales Ülo Käär ja OÜst Recado Meedia Tenno Telvik. Idee algatajateks olid MTÜ Klubi Pühalepa Vanamehed ja Hiiumaa spordiaktiiv. Toetasid AS DALE LD., Hiiumaa spordiliit, Pühalepa osavald ja Harda Roosna.

Tea, millistes randades lemmikloomadega ujuda tohib!

Kuna rannailmad ja ujumishooaeg saarel veel jätkuvad, soovib Hiiumaa vald kõigile koera- ning kassiomanikele meenutada lemmikute avalikes kohtades viibimise korda ja head tava.

Peamine on, et koerad ja kassid oleksid hoitud nii, et oleks hea nii neil kui ka teistel kogukonnaliikmetel. Arvestame üksteisega!

Valla koerte ja kasside pidamise eeskirja kohaselt on loomaga avalikus kohas viibimine lubatud selliselt, et:

- omanik tagab järelevalve looma üle, kui koera või kassiga

viibitakse teise isiku kinnisasjal või avalikus kohas, vajadusel hoiab oma koera või kassi rihma otsas või kandepuuris ja kasutab koeral suukorvi;

- omanik koristab koheselt looma tekitatud reostuse;
- pimedal ajal on koeral helkurrihm, helkurvöö või muu sarnane ese.

Omanikul on keelatud:

- ujutada ja pesta looma avalikus supluskohas;
- viibida avalikus kohas nakkusohutliku või haige loomaga;
- viibida loomaga vastava keelumärgiga tähistatud kohas;
- hirmutada oma loomaga kaas-

kodanikke ning teiste isikute kodu- ja lemmikloomi.

Avalikeks supluskohtadeks on Hiiumaal Tõrvanina, Kassari, Luidja, Liivalauka ja Rannapaargu rand. Mõistame, et ka koerad ja kassid vajavad palava ilmaga karastavat jahutust, seega palume kõigil loomaomanikel käia oma lemmikutega ujumas teistes randades.

Koerte ja kasside pidamise eeskirja võttis Hiiumaa vallavolikogu vastu selle aasta jaanuaris ja see hakkas kehtima 1. märtsist. Eeskiri on täismahus leitav aadressilt <http://bit.do/koeradkassid>

Turvaline koolitee

Septembrikuu piilub juba nurga tagant ja lastel tuleb kohe-kohe taas ette võtta koolitee. Osale neist on see esmakordne kogemus ja uutemoodi eluetapi algus.

Nende suhtes tuleb olla tähelepanelik nii kaasõpilastel, õpetajatel, lapsevanematel, õdedel-vendadel kui ka teistel täiskasvanutel. Paljud lapsed on mõtetega veel suves ning ei pane tähele liikluses valitsevaid ohte.

Jalakäija on liikluses kõige haavatavam osapool. Teel liikudes peab võimalusel kasutama kõnniteed või kergliiklusteed, maanteel peab kõndima vasakus teeservas, et vastutulevad sõidukid oleksid näha. Pimedal ajal peab jalakäija kasutama helkurit või muud valgusallikat. Abi on ka sellest, kui kantakse heledamaid riideid, sest need paistavad pimedas paremini välja.

Mõned Hiiumaa koolid asuvad

sellistes kohtades, kus autod sõidavad praamile või tulevad praamilt. Võib juhtuda, et mõni hooletu juht sõidab seal lubatust kiiremini. Kuigi kiirustamisele ei ole õigustust ja politsei annab endast parima, et liiklust rahustada, on oluline ka igaühe tähelepanelikkus ning ettevaatus. Lapsed, kes kooliteel ületavad suurt maanteed, peavad olema eriti tähelepanelikud ning enne tee astumist, isegi ülekäigural, tuleb veenduda, et autot ei tule kummaltki poolt.

Kui auto läheneb ja tundub jalakäijale teed pakkuvat, veenduge, et sõiduk on teeületajat märganud. Enne tee astumist peab ka kindlaks tegema, et teisest sõidusuunast pole autot lähenemas või et seegi peatub. Ettevaatust ei ole kunagi liiga palju.

Suur vastutus on lapsevanematel. Lapsega, kes läheb kooli jalgsi, tuleks koolitee eelnevalt korduvalt läbi käia. Samuti tuleks lapsevanemal proovida teekonda jälgida lapse kõrguselt, et tähele-

panu saaks kõik ohtlikud kohad.

Autodega lapsi kooli sõidutavatele lapsevanematele tuleb meelde, et turvavöö peab kinnitatud saama juba autosse istumisel. Paljudele autojuhtidele ja autos reisijatele on turvavöö kinnitamine õnneks kujunenud tavapäraseks harjumuseks. Oma käitumisega tuleb lapsele olla eeskujuks ja vajadusel selgitada talle turvavöö kinnitamise vajadust. Ka väga lühikese sõidu puhul võib juhtuda õnnetus ning sel juhul on võib turvavööst saada teie ja teie lapse elupäästja.

Kui eespool kirjeldatu kogu perega üle lugeda ja neil teemadel lastega rääkida, siis on õnnetustesse sattumise tõenäosus väiksem ja kujunevad loodetavasti ka õiged käitumisharjumused.

Soovin kõigile turvalist kooliteed ja ilusat kooliaasta algust!

Helle-Triin Nisumaa
piirkonnapolitseinik

SINA OLED ETTENÄITAJA, ET TEMA OLEKS ETTEVAATAJA.

Meil kõigil on laste liikluskäitumises oluline roll. Peatu, vaata ja veendu, et oled hea eeskuju.

MAANTEEMET

Politsei- ja Piirivalveamet

Tiina tantsustuudio ootab uusi õpilasi

Tiina tantsustuudio (Tt-studio) alustab oktoobris oma 15. hooaega. Et eesootav aasta veel põnevam oleks ja et meie tore tantsupere uusi vahvaid liikmeid juurde saaks, siis selleks avab Tt-studio uue, VIII põhirühma ja ootab sinna tantsima I klassi õpilasi.

Eelregistreerimine: tiinakaev@gmail.com või 515 6996.

Koosolek avatava rühma lapsevanematele 25. septembril kell 19 Kärkla kultuurikeskuses.

Tööd jätkavad Tt-studio III, IV, V, VI ja VII põhirühm. Kõikide rühmade koosseisud on komplekteeritud ja vabu kohti ei ole.

Samuti jätkavad tööd ettevalmistusrühmad Kärkla ja Emmaste lasteaias. Rühmad komplekteeritakse septembris-oktoobris.

Samuti jätkab line-tants kõigile huvilistele. Treeningud toimuvad teisipäevaõhtuti Kärkla põhikooli väikeses saalis.

Lisainfo veebilehelt: tt-studio.ee

Kärkla Kammerkoor

Uuri lisa 521 1615 või railikaibald@hotmail.com

Kärkla KAMMERKOOR

kutsub laulma

„Et iga mõte saaks tubliks teoks ja sõprus ikka lapsi seoks“

Kärkla põhikooli mudilaskoor alustab juba kolmandat hooaega!

Kärkla põhikoolis tegutseb lauluvõimlasi lapsi ühendav mudilaskoor, kus tähelepanu suunatakse motiveeritud ja õpihuvilise laululapse kujunemisele. Ettevalmistuskoores laulavad 1. klassi lapsed ja põhikoosseisus 2.-4. klassi lapsed.

Koori põhitegevuseks on lisaks laulmisele oskuslik muusika kuulamine ja muusikalise kirjaoskuse arendamine, muusikalooga tutvumine ja kontsertide külastamine.

Tegeletakse hääle kõlavuse, ilmekuse ja individuaalsete omadustega. Laulmise aluseks on eakohane repertuaar.

Mudilaskoor pakub erinevaid esinemisvõimalusi ja -kogemusi, annab ühtekuuluvustunde ning

arendab oluliselt esinemisjulgust. Koorikollektiiv on nagu rubiku kuubik, millel on tohutult erinevaid tahke.

„Lapsed õpivad tajuma ja tunnetama, mille nimel nad pingutavad, mida see neile annab ja miks nad seda teevad. Sedasi õpivad nad keskenduma ja sammhaaval

ennast juhtima. Koorilaul õpetab kuulama, jälgima, vaikselt olemas, oma järke ootama, kaaslaste kõrval seisma, hääletugevust tunnetama. Nii arenevad oskustest väärtushoiakud, mis hakkavad kujundama üldist käitumiskultuuri“ (Tiia Palmiste, Hiiu Leht, kontserdi „Ilus oled, isamaa“ arvustus).

Kooril on igal õppeaastal oma moto, millele ehitatakse üles õppeaasta tegevus ja repertuaar. Eelmise aasta moto: „Selg sirgu ja lõbuslahke nagu ette“ sai lastele väga kiiresti omaseks ning laulukõla ning -rivi said sisse hoopis teistsuguse hoo. Lausa sellise, et laulsime end lisaks aktiivsele tegevusaastale ka juubelilaulupeole „Minu arm“.

Uue õppeaasta motoks saab: „Et iga mõte saaks tubliks teoks ja sõprus ikka lapsi seoks“. Keskendume laulmises kandva ja pehme hääle tekitamisele ning heale artikulatsioonile. Väga palju rõhku paneme tekstidesse süvenemisele, luues ise luulet ning korraldades sõnadest näitemänge. Tunni osaks saab relatiivne noodilugemine koos rütmide õppimisega. Ees on ootamas laululaagrid, ühised meeskonnategevused, kontserdid ning Estonia kontser-

Mudilaskoor alustab tegevust kooli esimesest nädalast:

Põhikoosseis (kuni 35 lauljat)
T ja K kell 14.00–14.45

Ettevalmistuskoor kord nädalas T kell 13.05–13.50

Ootan 1. klassi astuvaid mudilasi esimesele laulmisele juba 3. septembril kell 13.05 Kärkla muusikakooli/ Kärkla põhikooli muusikaklassis. Eelduseks on lapse huvi muusika ja laulmise vastu.

Ootan põhikoosseisu 2.–4. klassi mudilasi laulma 3. septembril kell 14.00 muusikaklassi. Põhikoosseisu võetakse laululapsi juurde vabade kohtade olemasolul. Koori maksimumsuurus on 35 lauljat.

disaali külastamine „Entel-tentel 50“ kontserdi raames.

Kärkla põhikooli mudilaskoori õppetöö eesmärgi, metoodika, sisu, tulemuste ja hindamisega saab kursis olla külastades Facebooki lehte Kärkla Põhikooli Mudilaskoor.

Raili Kaibald

PPA Kärkla teenindus

on järgmisel nädalal avatud teisipäeval ja kolmapäeval.

2.–8. septembril on politsei- ja piirivalveameti Kärkla teenindus erandkorras avatud vaid teisipäeval ja kolmapäeval.

Kärkla jaoskonnajuht Moonika Raudsepp palub sellega seoses võimalike ebamugavuste pärast vabandust. „Vabandan kõikide nende ees, kes plaanisid meie teenindust külastada tuleva nädala esmaspäeval või neljapäeval. Erandkorras on teenindus avatud vaid teisipäeval ja kolmapäeval,” ütles Raudsepp.

KOPi infopäev

Hiiumaa arenduskeskus korraldab 12. septembril algusega kl 16 kohaliku omaalgatuse programmi (KOP) infopäeva taotlejatele Tuuru maja II korruse õppeklassis Kärklas Vabrikuväljak 1. Tutvustame programmi nõudeid taotlejale, taotlusele ja aruandlusele.

Infopäev on tasuta.

Registreerimine 11. septembrini: Kaja Sõrmus, tel 5345 9558 või kaja.sormus@hiiumaa.ee.

Tule õppima
mittestatsionaarsesse õppesse!

Ootame jätkama
9. - 12. klassi pooleli jäänud haridusteed.

Õppetöö toimub kord nädalas,
esmaspäeviti kell 8:15 - 17:05

Suuremõisa lossis.

Jätka õpinguid koos teistega!
Vastuvõtt on avatud aastaringelt

Info ja vajalike dokumentide loetelu Hiiumaa Gümnaasiumi kodulehel
<https://www.hiig.edu.ee/>
Kontakt : kool@hiig.edu.ee, 4691089

arenduskeskus.hiiumaa.ee

INGLISE KEEL
KLIENDITEENINDAJATELE
Algtase. Maht 40 tundi
Toimimisajad selgumisel

LOOVUS LÄBI KUNSTIÖPPE
Maht 40 tundi
Toimub septembris-oktoobris

13. SEPTEMBER 2019
Mentorklubi / üritus
Eesmärkide seadmine, sissejuhatus
Lektor Chanet Siret Simonen
Registreerimine kuni 30.08.2019!

MIS ON MENTORKLUBI?
Mentorklubi on mentorlusprogramm
alustavatele ettevõtjatele, et olla
edukamad, enesekindlamad,
teadlikumad ja õnnelikumad.

REGISTREERIMINE JA INFO: ARENDUSKESKUS@HIIUMAA.EE
TEL 5886 4454 / ARENDUSKESKUS.HIIUMAA.EE

KOOLITUSED HIIMUMAA AMETIKOOLIS

TULEMUSLIK MÕJUTAMINE JA
LOOV PROBLEEMILAHENDUS
Maht 40 tundi
Toimimisajad selgumisel

ARVUTIÖPE ALGAJATELE JA
VEIDI OSKAJATELE
Maht 32 tundi
Toimimisajad selgumisel

REGISTREERIMINE JA INFO: KOOLITUSED@HAK.EDU.EE
TEL 56907746 / HAK.EDU.EE

116
006

OHVRIABI
KRIISI-
TELEFON

24/7
TASUTA

Toeta oma töötajate alkoholivaba puhkust!

Ka tänavu septembris kutsub Tervise Arengu Instituut inimesi üles veetma septembrikuud alkoholivabalt. Hooli oma töötajatest ning toeta nende püüdlusi septembris alkoholist puhkust!

Alkoholi liigtarvitamisega seonduv puudutab tööelu väga otseselt ja mitme külje pealt. See viib õnnetuste, töölt sagedaste puudumiste, haiguste, hilinemiste, aga ka puudulikult lahendatud või hoopis lahendamata jäänud tööülesanneteni. Enamikes ettevõtetes peetakse normiks, et purjus peaga tööle ei tulda ning tööajal alkoholi ei tarvitata. Paljudel ettevõtetel on ka konkreetsed juhised, kas ja kui palju alkoholi pakkuda firmaüritustel.

Samas väljaspool tööaega toimuv jääb tööandja otsustusõigusest eemale. Vabal ajal tarvitatud alkohol mõjutab aga inimese edukust ja töökohal toimetulekut täpselt samamoodi. Just seetõttu on oluline märgata ka töövälisest alkoholi liigtarvitamisest ning töökaaslast õigel ajal toetada ja suunata. Mida varem panna tähele alkoholi liigtarvitamise tunnuseid, seda tõenäolisemalt õnnestub probleemil sabast kinni saada enne, kui asi kontrolli alt väljub. Isegi kui tegemist on muidu tubli töötajaga, kes küll kipub vabal ajal alkoholiga liialdama, ei tohiks sellest asjast mööda vaadata, sest halvimal juhul võid ajapikku töötajast ilma jääda või kanda muid kahjusid. Töötajate tervise eest hoolitsemine on ettevõtjana ka sinu mure!

Keskond on väga oluline

Alkoholipausi toetamine ja alkoholitarvitamise teemade üles võtmine ei viita sellele, et asjaga oleks organisatsioonis probleeme. Vastupidi - pigem tähendab see, et ettevõtte toetab oma inimeste heaolu ja püüdlusi vähema alkoholiga või alkoholivaba

Mida saad tööandjana kohe teha?

- Näita üles toetust alkoholist puhkuse võtmisele ning jaga „Septembris ei joo“ üleskutset puhkenurkades või kogunemistel, ettevõtte meililistis. Argumente alkovaba puhkuse kasulikkusest leiab: alkoinfo.ee/et/kuidas-vahendada/kuidas-juua-vahem-septembris-ei-joo/
- Ole juhina eeskujuks – osale ise „Septembris ei joo“ aktsioonis ning räägi sellest oma töökaaslastega.
- Arutage oma inimestega, miks on hea pidada kainet septembrit. Rääkige üksteisele oma edusammudest ja ka raskustest. Hea mõte on üles panna tahvel, kuhu kõik saavad oma vastavaid mõtteid kirjutada.
- Septembrikuu tähtpäevad tähistage koos alkoholivabalt. Paku töötajatele alkoholivabalt töövälise aja koos veetmise võimalusi.
- Parimad firmakingitused töötajatele ja koostööpartneritele on alkoholivabad.
- Hoolitse, et alkohol ei oleks töökohal kättesaadav. Vaata üle ka ettevõtte toitlustuskoha sortiment.
- Paku üritustel alkoholivabasid alternatiive (vesi, puuviljad, mahla-joogid).
- Vaata üle töökeskkond. Võib-olla on vaja muuta vaid pisiasju, et töötajad juba end paremini tunneksid.
- Hoolitse, et ka tööajal oleks inimestel piisavalt puhkepause, et end taastada.
- Kiida ja motiveeri aktsioonis osalejaid.
- Kajasta ettevõtte listis „Septembris ei joo“ edulugusid ja positiivseid kogemusi.
- Märka neid, kes võivad vajada abi. Anna neile näpunäiteid, kust nad abi saaksid (info leiad siit). Tunne siirast huvi nende käekäigu vastu.

elustiili kui normi poole.

Kuna suure osa päevast veedame tööl, siis on sellel keskkonnal väga suur roll hoiakute, normide ja väärtuste kujundamisel. See- ga saad sa ettevõtjana otseselt suunata oma töötajate eluviise ja suhtumisi. Kanna hoolt selle eest, et sinu organisatsioonis oleks au sees tervislikud eluviisid. Nende juurutamine ei sõltu isegi mitte niivõrd rahalistest vahenditest, vaid pealehakkamisest ja mõteteviisist.

„Septembris ei joo“ aktsioon ei pea olema vaid ühe kuu pikkune eksperiment. Alkoholivaba perioodi on alati võimalik pikendada või võtta selliseid väljakutseid

ettevõttesiseselt ette mistahes muul ajal!

Julget pealehakkamist!

Lisainfo: septemriseijoo.alkoinfo.ee

Vabatahtlikust algatusest alguse saanud „Septembris ei joo!“ toimub juba 17. korda ja kolmandat aastat veab kampaaniat Tervise Arengu Instituut. Aktsioon saab avapauku 1. septembril ja kestab terve kuu. Eesmärk on õhutada inimesi kuuks ajaks loobuma alkoholist st andma endale alkoholist puhkust. Kampaaniat „Septembris ei joo“ rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest programmi „Kainem ja tervem Eesti“ raames.

Sulle saadetud valla arveid saad vaadata uues keskkonnas

Hiiumaa vallavalitsus võttis kasutusele uue arvelduste keskkonna Bill.me, mille kaudu saavad elanikud vaadata ja maksta valla poolt talle esitatud lasteaias, kooli, huvikooli, sotsiaalteenuste arveid.

Teate arve saamise kohta saab endiselt meilile. Arveid saab tasuda endiselt ka bill.me keskkonnaga liitumata oma internetipangas. Uus keskkond on lisavõimalus, kus näeb saabunud arveid ja nende tasumise seisu.

Kuidas ennast registreerida? Kui saad Bill.me kaudu meililt arved@hiiumaa.ee arve, siis saad ka ligipääsu registreerimisele. Pärast Bill.me keskkonnas kasutajaks registreerimist:

- näeb kasutaja igakuiseid ar-

veid – arved ei kao ja ei lähe rämpsposti,

- saab vaadata arvete arhiivi – platvorm säilitab kõik eelnevad arved,
- saab maksta arveid ühe klõpsuga, kasutades maksekaarti,
- saab ühendada täpse summa automaatmakse,
- ei ole kasutaja kohustatud maksma arveid bill.me keskkonnas.

Tänu vallavalitsuse ja arendusettevõtte Bill.me kokkuleppele on kasutajate jaoks registreerimine ning platvormi kasutamine tasuta. Teenustasu 2% ulatuses arve summast lisandub juhul, kui arve eest tasutakse maksekaardiga

Bill.me keskkonnas. Platvormi kõik võimalused on kättesaadavad ka Androidis ja iOSis Bill.me mobiilirakenduses.

Platvorm vastab täielikult üldise andmekaitse määruse GDPRi nõuetele ja elektrooniliste maksete turvalisuse kõrgeimatele standarditele.

Bill.me keskkond hõlbustab vallavalitsuse tööd, tehes arvetega tegelemise lihtsamaks ja kiiremaks ning võimaldades seega pakkuda vallakodanikele kvaliteetsemat teenust.

Vallavalitsus kasutab Bill.me-d juba augusti algusest.

Lisainfo: arved@hiiumaa.ee või info.ee@bill.me

Austatud Hiiumaa eakad!

Suur ja soe suvi on peaaegu läbi. Peagi on lapselapsed kooli saadetud ja jälle aeg pühenduda oma hobidele ja harrastustele.

Sel aastal alustame taas eakate mälumängu tuuriga. Kulgeb see läbi Hiiumaa septembrist novembri lõpuni. Alustame 5. septembril Emmastes ja kokkuvõtted teeme 28. novembril Kärldas. Vahepeale mahuvad veel Käina 26. septembril, Hellamaa 17. oktoobril ja Kõrgessaare 7. novembril.

Veel tähistame selgi aastal **eakate päeva** kontserdi ja kohvilauaga Kärldla kultuurikesk-

ses pühapäeval, **29. septembril algusega kell 12**. Kolme tunni jagu tuleks aega varuda. Kontsertelamuse ja tantsumuusika eest hoolitsevad Teet ja Sigrid. Natuke räägime-kuulame ka tõsisemat juttu. Saame kohtuda kaugemalt tuttavate ja sõpradega ning mõnusasti kohvilauas juttu puhuda. Kellel kavas sellest sündmusest osa võtta, andke oma soovist teada oma piirkonna eakate kooskaimise kohtadesse, milleks on Emmaste päevakeskus, Kärldla päevakeskus, Kõrgessaare päevakeskus, Hellamaa perekeskus või osavalla sotsiaaltöötajale

Käinas – nii, kuidas kuskil organiseeritud on. Vajadusel sõidavad ka bussid, osalustasu ikka viis eurot. Nimi pane palun kirja **16. septembriks**.

Läheme koos Haapsalusse teatrisse, vaatama kontsert-etendust „**Operetikuningas Imre Kalman**“. Toimub see 15. detsembril, algusega kell 18. Osalustasu 32 eurot sisaldab piletit ja transporti. Kui on soov sellest osa saada, **registreeri** ennast ülevalpool nimetatud kohtades hiljemalt **10. septembriks**.

Hiiumaa pensionäride ühenduse juhatus

Hellamaa perekeskus

alustab uut hooaega avasündmusega **kolmapäeval, 18. septembril** kell 11. Ootame kõiki, kes soovivad perekeskuse tegemistes kaasa lüüa. Eriti oodatud on endised ja uued lauljad-tantsijad Pühalepa Lustiliste ridadesse.

Lisainfo perekeskuse telefonilt 469 4630

Hiiumaa sotsiaalkeskuses

Kõrgessaare päevakeskuses:

6.–7. septembril väljasõit eakatega Naissaarele. Väljasõit 6. septembril 7.25 Lauka, 7.30 Viskoosa, 7.35 Kidaste, 7.50 Kärldla.

9. septembril alates kl 8.30 pediküüriteenus. Info ja registreerimine Eve Heinmaa tel 516 3126, Heli tel 5333 9472.

11. septembril alustab seniortantsuring. Tantsutunnid toimuvad kolmapäeviti kl 13-14.30. Ootame tantsima uusi liikmeid, tule julgesti!

13. septembril kl 13 koosviibimine: sünnipäevalaste õnnitlemine. Transport: 11.45 Kiivera, 12.25 Rootsi, Pihla, 12.30 Lauka, Viskoosa.

16. septembril alates kl 8 juuksur. Eelnev registreerimine Sirje Vaku tel 463 1297; 5666 2317

17.–19.septembril väljasõit MTÜ Vikerkaar liikmetega Stockholmi.

Kolmapäeviti ja reedeti kl 10–14 on võimalus tervisemajas käia saunas, kehtib tunni hind 5 eurot. Leiliruum mahutab kuni kolm inimest. Eraldi on saunaruum nii meestele kui naistele. Sauna kasutamiseks eelnevalt kindlasti kokku leppida Arturi tel 505 5732.

Kõrgessaare päevakeskuses saab pesta pesu ja käia duši all, eelnevalt kokku leppida: Inna tel 504 2292, Heli tel 5333 9472

Tegevustoas

11.-12. septembril laager Kuri koolimajas

20. septembril kl 10 meisterkokk Jüri ühepajatoit

30. septembril kl 11 Jalutuskäik Kärldla tänavatel

Omasteholdajad

23.–24. septembril reis: botaanikaaed, teletorn, Metsakalmistu, Piri klooster. Kohtade arv piiratud.

Täpsem info Raili tel 508 8164.

Vald müüb kortereid

Käina osavald müüb elektroonilisel enampakkumisel oksjonikeskkonnas osta.ee valale kuuluvad korterid Putkaste külas.

Aadressil Pärna 3 asub 2toaline (40,5 m²) puuküttega korter. Alghind on 8 100 eurot. Kortril on kehtiv üürileping 1. märtsini 2020, mistõttu valdus antakse üle 15. märtsil 2020.

Aadressil Pärna 4 asub 1toaline (30,1 m²) puuküttega korter. Alghind on 6020 eurot.

Pakkumisi saab teha 10. septembrini.

Korteritega tutvumise saab kokku leppida Tõnu Koppeliga tööpäeviti telefonil 503 9410 või kirjutades e-posti aadressil tonu.koppel@hiiumaa.ee.

Käina spordikeskus on taas avatud

E–T 15–21

K 15–18.30

N–R 15–21

L–P 12–21

Head sportimist! Lisainfo: www.kainaspordikeskus.ee

Sotsiaaltoetuste taotlemine

17. septembril kl 10–12 sotsiaaltoetuste taotluste vastuvõtmine Suuremõisa raamatukogus. Info: Urme Soonvald, tel 463 6844, 521 0997.

12. septembril kl 11–12 sotsiaaltoetuste taotluste vastuvõtmine Viskoosas. Info: Pille Näksi, tel 5855 3736.

Transporditeenus

Kärldla piirkonnas invabussi tellimine kohalikeks sõitudeks ja mandrisõidud rehabilitatsiooni- või meditsiiniuasutusesse eakatele ja puudega inimestele. Info:

Pille Alevi, pille.alevi@hiiumaa.ee, tel 505 5746 või 463 6094

Kärldla sadama saun

14. ja 28. septembril kl 13–15 meestele ja kl 15.30–18.00 naistele. Pileti hind on 2.30.

Kuulmisrehabilitatsiooni keskus Hiiumaal

Andres Andra Kuulmisrehabilitatsiooni keskusest on Hiiumaal Kärldas 13. septembril. Aja saab kokku leppida ja lisainfot küsida Kärldla sotsiaaltööspetsialisti Pille Alevi telefonil 505 5746 või 463 6094. Vajalik kaasa võtta perearsti tõend ja abivahendi kaart.

Hiiumaa toidu ja kunsti nädal

14.–22. septembril toimub taas üle kogu saare Hiiumaa toidu ja kunsti nädal. Kaasatud on kohalikud klaasi- ja ehtekunstnikud, disainerid, kirjanikud, kokad, ettevõtjad jpt. Avatud on erinevad galeriid, restoranid eripakkumistega ja töötoad, kus saab meistri käe all endale meelepärase eseme või toidu valmistamist õppida.

Registreerimine töötubadesse on juba alanud ja registreerimisaadress on vastavalt töötubadele erinev!

Facebook: Hiiumaa Toidu ja Kunsti nädal 2019

Instagram: #hiiumaatoidujakunstinadal

Veebileht: hiiumaamaitesed.ee/toidu-ja-kunsti-nadal

Nädalat koordineerib SA Hiiumaa Arenduskeskus, kontaktisik Liisa Reeder.

8. september kell 18,
Pühalepa Püha Laurentiuse kirik
**KANON
POKAJANEN**

Eesti Filharmoonia
Kammerkoor
Dirigent Kaspars Putniņš

Alustav ettevõtja, tule mentorklubisse!

Tegemist on mitmekülgse arenguprogrammiga alustavale ettevõtjale, mis loob sulle võimaluse suhelda kogunud ettevõtja ehk mentoriga, ületada alustavale ettevõttele omased kasvuraskused ning suhelda teiste ettevõtlikega.

Kahekuuline programm hõlmab mitmeid huvitavaid koolitusi erinevatel teemadel, muuhulgas ka turundus ja müük.

Registreerimine 30. augustini. Uuri rohkem ja registreeri: <https://tinyurl.com/mentorklubi>

MEIE SEAST ON LAHKUNUD

KALJO VASAR
AHTO JAANI
ILLAR NAPPIR
MILVI KAAR
UNO KURISOO
LIIDI VAHESALU
ELNA METS

HELVE KUIVONEN
SIMMU TÄRK
AINA SINIK
JAANIKA NURK
ALAR ALLIKSAAR
AAVO LOKOTAR
SIRJE KAPTEIN

Kaastunne lähedastele!

Tulekul Hiiumaal

L, 31. augustil

Kl 19 Rainer Jancise soolokontsert muinastulede ööl Tahkuna tuletornis

Kl 20.30 Muinastulede öö Tärkma sadamas

Kl 20.30 Muinastulede öö Orjaku sadamas. Esineb IIUKALA bänd

Alustab koolitusprogramm "Õpioskuste ja eneseteadlikkuse kasvu kaudu uute algusteni" **Re-gistreerumine:** anneli@kahn.ee

T, 3. septembril

kl 16–20 laskekatsed jahimeestele Paluküla lasketiirus

N, 5. septembril

Kl 12–16 Kirbuturg Kassari rahvamajas

Kl 17 Orienteerumiseljapäevak Laukal

Kl 19 Suvekino Orjaku külamajas

R, 6. septembril

Kl 9 Hiiumaa Metsaseltsi õppepäev: metsakasvukohatüübid Leisu vana koolimaja juures

P, 8. septembril

Kl 13 jalgpallivõistlus FC Hiiumaa esindusmeeskond vs Rummu Dünamo Kärkla staadionil

Kl 18 Pärdi päevad Hiiumaal: Kannon Pokajänen Pühalepa kirikus

N, 12. septembril

Kl 12–17 Kassari kapsad –

raamatuvahetus ja uudiskirjanduse jagamine Kassari rahvamajas

Kl 17 Orienteerumiseljapäevak Viskoosas

Kl 17.45 Kärkla Purjutuuri VIII etapp Kärkla sadamast

Kl 19 suvekino Orjaku külamajas

14.–22. septembril

Hiiumaa toidu ja kunsti nädal

N, 19. septembril

Kassari kultuurineljapäevade lõpetamine Kassari rahvamajas

R, 20. septembril

kl 17 orienteerumiseljapäevak Kärklas Villalao juures

L, 21. septembril

Kl 10–14 Hiidlaste sügislaad Kärklas

Kl 11 laskevõistlus "Suuremõisa põder" Paluküla lasketiirus

Kl 15 Mironof show esitleb: „Seebimulli show“

Hiiumaa meistrivõistlused orienteerumises tavarajal Kõpus

L, 28. septembril

Kl 11–16 maal elamise päev üle Hiiumaa

Kl 13 maastikujooks Tahkunas

P, 29. septembril

Kl 11 Tubala Anagama ühepäevanäitus

Alustame uut õppeaastat!

Kärkla põhikool ja Hiiumaa gümnaasium alustavad uut kooliaastat **1. septembril**. Kell 10 toimub 1. klassi õpilastele ja nende peredele pidulik vastuvõtt muusikakooli saalis. Kell 11 alustab Kärkla põhikooli ja Hiiumaa gümnaasiumi ühine rongkäik Kärkla keskväljakult linnaparki, kus toimub kooliaasta avakontsert. Õpilastel palume rongkäiguks koguneda Pritsumaja parklasse kell 10.45. Põhikooli pere ootab vallarahvast kaasa elama – tervitame ühiselt uut kooliaastat!

1. septembril kell 10 alustab ka **Emmaste põhikool**.

Esmaspäeval, 2. septembril alustavad teised koolid:

Käina kool kell 8.35,

Palade põhikool kell 9

Lauka põhikool kell 9,

Suuremõisa lasteaed-põhikool kell 11.

Kärkla muusikakooli pere koguneb õppeaastat alustama ja tunde kokku leppima **esmaspäeval 2. septembril** kl 18 kooli saalis.

Käina Kaunid Kunstide kooli avaaktus on **5. septembril** kell 18.

Uus projektikonkurss Hiiumaa noortele

Avatud on uus Hiiumaa noortealgatuste projektikonkurss Ettevõtlik Hiidlane, mille eesmärk on toetada kogukonna või noore arengule suunatud ja noorte endi poolt algatatud ideede väljatöötamist ja elluviimist. Konkursi kaudu omandatakse uusi oskusi, saadakse uusi kogemusi ja kontakte ning arendatakse ettevõtlikkust.

Tingimused:

- Osaletada saavad kõik **Hiiumaal elavad või õppivad noored vanuses 7–26**.
- Ideid saab esitada üksi või kuni **5-liikmelise noortegrupiga**.
- Toetust saab küsida kuni **500 eurot**.

Ideid saab esitada kuni **9. septembrini**: bit.ly/hiidlane

Täpsem info Hiiumaa arenduskeskuse veebilehel.

Konkursil parimaks hinnatud ideid aitab rahastada Euroopa Regioaalarengu Fond ning rahastamist vahendab sihtasutus Hiiumaa Arenduskeskus.

Hiiumaa Teataja, Hiiumaa valla väljaanne

Toimetajad: Liina Siniveer, tel 5386 7606,

Mirjam Savioja ja Anu Tammeaar.

Kujundus ja küljendus Kersti Simsalu

Trükikoda Printall

Hiiumaa Teataja ilmub kuu viimasel reedel. Info ja teated järgmise kuu

lehte on oodatud eelneva kuu 15. kuupäevaks: info@hiiumaa.ee

Hiiumaal elamise päev 28. septembril

Maal elamise päev on üle-ees-tiline algatus, mille eesmärk on kutsuda maale elama veelgi rohkem tegusaid ja särasilmseid inimesi. Laupäeval, 28. septembril avavad kõigile huvilistele oma ukse 36 valda Hiiumaalt Setomaani ja Alutaguselt Häädemeesteni. Sel päeval ootavad Sind külla lasteaiaid, koolid, kultuuri ja spordikeskused, külamajad ja ettevõtted – kohad, mis kujundavad elukeskkonda maal.

Kuhu minna Hiiumaal?

Kõik kohad on avatud kell 11–16, kui ei ole märgitud teisiti. Lisainfo valla veebilehelt.

Sõru muuseumis on avatud püsiekspositsioon ja näitused, kogukonnatuba ja puhvet.

Emmaste raamatukogu on avatud kell 10–14. Kaugtöö tegemise võimalus, kiire internet ja wifi võrk.

Emmaste lasteaia Naksitrallid ootavad külastajaid Naksitrallid. Avatud oleme kl 12–16. Igal täistunnil on maja tutvustus. Lasteaia territooriumil toimub fotojaht, mis on jõukohane kõigile ja pakub aktiivset liikumist. Samuti saab ennast proovile panna juuni lõpus valminud madalseiklusrajal. Avatud on Naksitrallide meeleolu kohvik. Kell 13 pakume soovijatele lasteaia lõunasööki. Vajalik ette registreerida kuni 25. septembrini aadressil lasteaed@emmaste.hiiumaa.ee

Valgu seltsimajas on avatud on kohvik. Töötuba lastele: saab meisterdada ja teha käelisi tegevusi kogu päeva jooksul. Kindlasti saab tutvuda külaseltsi tegemistega.

Käina spordikeskus on avatud kl 12–21. Ujula suur ja väike basseini koos saunadega, jõusaal, tõsteruum, aeroobikasaal.

Käina raamatukogu on avatud kl

10–16. Tutvustatakse erinevaid teenuseid ja vaba aja veetmise võimalusi raamatukogus nii lastele kui täiskasvanutele, avalik Internetipunkt, kiire internet ja vaba wifi võrk, kaugtöö tegemise võimalus, näitus/väljapanek Hiiumaa teemalised trükised – „Hiiumaa ja hiidlased“. Kl 14–16 koostegemise töötuba – riidest raamatukoti õmblemine. Kohapeal võimalik juua erinevaid kohvijooke.

Kassari rahvamaja ja kodukohvik Hõng, avatud kohvik

Kuriste seltsimajas on võimalus vaadata Kuriste kirikut seestpoolt, pakutakse kohvi-tee ja küpsiseid.

Orjaku külamajas on avatud kl 11–19 Lylian Meisteri tekstiilnäitus „Aarete saar“, stendinäitused Hiiumaa kalad ja Hiiumaa loopealsed; väike suveniiripood ja sadamakohvik.

AS Dagöplast pakub eelregistreerimisega (info@dagoplast.ee) ringkäike tehases kell 11 ja 14. Muidugi on inimestel siis võimalik saada ka informatsiooni pakutavate töökohtade ja muu kohta, mis neid Dagöplasti kui tööandja ja olulise Hiiumaa ettevõtte puhul huvitada võiks.

Kärkla kultuurikeskuses on võimalik tutvuda retronäitusega Kärkla kultuuritegijatest, tutvustatakse huvilistele majas olevaid ruume ja võimalusi ning oktoobris algavaid huviringe

Hiiu Valla Raamatukogu presteerib kaugtöö ja arvutikasutamise võimalust raamatukogus ning info otsimist ja leidmist raamatutest ja internetist. Lastel on võimalus mängida erinevaid mängu, alates väikelaste mängudest kuni IQ mängudeni.

Kärkla nukuteatris kl 13–15 kohtumine Lottemaa rännukoer Klausiga. Avatud teatrikohvik.

Kõrgessaare lasteaed Vigri on

avatud kõigile huvilistele.

Lauka seltsimajas on kohvik, kila-kola laat, avatud Civitan annetustüük.

Kõpu rahvamaja on avatud, pakutakse kohvi, teed ja küpsiseid.

Palade Loodushariduskeskuses kl 11–13 looduskeskuse tegevuste tutvustus ja majaprogramm, kl 14–16 õppeprogrammide tutvustus ja tegevused looduskeskuse kivimite õppehoones. Terve päeva on avatud Soera Talumuuseum (giid+ tegevused).

Pühalepa kultuuri- ja noortekeskuses on täistundidel kl 11, 12, 13 ja 14 majades ringkäigud, mis lõpevad huvilistele töötubadega.

Palade põhikoolis ringkäigud koolis, kaasava hariduse tutvustamine, kohvik.

Suuremõisa lasteaed-põhikoolis lasteaia töökorralduse tutvustamine, kooli huviharidus, õpilaste ansamblite esinemised, mõisa tutvustus.

Hiiumaa ametikoolis lossi ekskursioon ja õppimisvõimalused.

Kuri koolimaja on avatud kl 10–15, töötab kohvik. Samal päeval algusega kl 14 toimub traditsiooniline Kuri sügislaad, kaubaks kõikvõimalik kohalik toodang. Ootame värskeid küpsistestiga hommikusöögile ja pakume kogu päeva jooksul kerget einet.

Hea turismiettevõtja!

Kui soovid oma ettevõtet tasuta näha visitestonia.com ja puhkaeestis.ee lehtel või kui vajad abi oma objekti muutmise/uuendamisel, siis palun võta julgelt ühendust turismiinfokeskusega: hiiumaa@visitestonia.com

Hiiumaa muuseumid

KASSARI MUUSEUMIMAJA

Näitus „Elu saarel. Tuli, vesi, õhk, maa.“

Näitus heidab pilgu ennekõike hiidlaste elu argipäeva nähtustele ja sündmustele, kuid jätab ruumi ka filosoofilistele mõtisklustele ning olulistele pöördpunktidele saare ajaloos. Tuhanded aastad inimese elust on siin esitatud läbi nelja ürgelemendi, mis juba pealkirjas mainitud.

Kassari muuseumimajas saab nüüd külastada kappide avahoidlat!

Varahoidlaks muudetud näitusseruumis saab näha toidu- ehk piimakappe, seinakappe, pesu- ja tööriistakappe, riide- ja puhvetkappe, aga ka kaalukappi, lasteaiaakappi, kummutit ja krahvi öökappi. Nüüd juba haruldaseks muutunud öökapp artellist Emmaste on samuti riilil esireas. Kappidest vanimad pärinevad 19. sajandist, kirst ja ehk ka üks

väiksem kapp 18. sajandist.

PIKK MAJA

Näitus „Nähtamatu juubilar – Kärkla kalevivabrik 190“.

Näitusel saab ülevaate Kärkla kalevivabriku nähtamatust mõjust Kärkla linnale ja selle elanike eluviisi kujunemisele, põnevatest vabrikuga seotud tegelastest ja nende lugudest ning veidi ka raskest tööst vabriku sees.

Vabriku nähtamatu haare hoiab endiselt Kärclat oma pihus – tule ja saa sellest osa.

Näituse juures on ka mängutuba! Meil saab mängida vabrikupoes, punuda vaipa, lõnga vihiks kerida, kiikuda kiikhobusega, joonistada ja veel palju muud toredat teha.

Näitus „Tuulega silmitsi“ avatud kuni 17. septembrini!

Pika maja teise korruse galeriis on avatud näitus Hiiumaa tuulelippudest.

Hiiumaa tuulelipud on erilised ja ainulaadsed. Neis väljendub

selgelt hiidlaste loovus ja isetegemise oskus. Avatud näitusel toome tuulelipud kõrgelt alla, vaatajale lähemale. Räägime juurde lugusid nende ajaloost, valmistamisest ja tähendusest.

Maalinäitus „Kaljo Põllu 85“ Pikas majas

Hiiumaa juurtega suurmehe uuenduslikud maalid Simmo Põllu, Viidas Põllu ja Andres Eilarti kogudest.

Muuseumide lahtiolekuajad:

Pikk maja avatud E–P kl 10–17.30

Kassari muuseumimaja avatud E–P kl 10–18.

Muuseumide lahtiolekuajad avatud ka meene- ja raamatupoed.

Rudolf Tobiase majamuuseum avatud ettetellimisel.

Mihkli talumuuseum avatud ettetellimisel. Lisainfo: 463 2091 või info@muuseum.hiiumaa.ee